

Ramp, rouw en redactionele keuzes

Een onderzoek naar de berichtgeving over vliegramp MH17

Naam: Rosalinda van Bennekom

Studentnummer: 371845

Begeleider: Dr. Aleid Fokkema

Master Media Studies: Media & Journalistiek

Erasmus School of History, Culture and Communication

Erasmus University Rotterdam

Master thesis

5 juni, 2015

Abstract

Deze masterthesis onderzoekt welke rol tabloidization en framing spelen bij de berichtgeving over rampvlucht MH17 in *de Volkskrant* en *De Telegraaf*. De vliegramp is in alle opzichten bijzonder. De ramp kwam volkomen onverwacht, niemand heeft de ramp overleefd, het vliegtuig werd onvermoed neergeschoten boven een oorlogsgebied en de daders zijn vrijwel niet te achterhalen door de complexe politieke situatie ter plekke. Ook de berichtgeving was bijzonder: de nadruk lag op de slachtoffers en hun nabestaanden. Daarom focust dit onderzoek op human interest. Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van een kwalitatieve inhoudsanalyse waarbij zowel tekst als beeld geanalyseerd is. De reden dat niet alleen tekst, maar ook beeld is geanalyseerd, is dat deze elkaar kunnen versterken. De tekstuele analyse bestaat uit twee belangrijke theoretische deelgebieden: tabloidization (Kurtz, 1994) en framing (Semetko en Valkenburg, 2000).

Er zijn drie frames geanalyseerd: het human interest frame, het conflict frame en het responsibility frame. Opvallend is dat in beide kranten het human interest frame het sterkst terugkomt. Dit kan in relatie gelegd worden met de toenemende mate van personalisering van het nieuws (Ulribe en Gunter, 2000), wat leidt tot tabloidization. Dat het human interest frame overheerst komt ook overeen met de theorie van Vasterman (2008), waarin hij stelt dat één of twee dagen na de ramp (de secundaire nieuwsgolf) de focus van het nieuws verschuift: minder harde feiten en meer aandacht voor het leed en de emoties die de ramp met zich meebrengt. De beelden die gebruikt zijn pasten niet altijd bij de tekst en hadden vooral een symbolische functie. Dit was voornamelijk in de artikelen van *de Volkskrant* het geval. Tekst werd dus niet altijd versterkt door beeld. Uitzondering daarbij is de artikelen waar foto's van de slachtoffers ingestuurd werden.

In deze thesis is dus gekeken naar de rol van tabloidization en framing bij de berichtgeving over rampvlucht MH17 in een kwaliteitskrant en een populaire krant. Dit is gedaan om te kunnen ontdekken of er verschillen tussen deze twee kranten te herkennen zijn. Uiteindelijk is geconcludeerd dat er sprake is van een verschil tussen kwaliteitskranten en populaire kranten, maar dat daarin wel een verschuiving te zien is met betrekking tot het onderwerp MH17. De stelling van Kurtz (1994), dat tabloidization steeds vaker voorkomt in kwaliteitskranten en dat het onderscheid tussen populaire en kwaliteitskranten daardoor vervaagt moet iets genuanceerd worden. In het onderzoek naar de berichtgeving rondom rampvlucht MH17 is gebleken dat zowel in *de Volkskrant* als *De Telegraaf* de meeste aandacht wordt besteed aan het onderwerp 'slachtoffers en nabestaanden'. Deze focus op het persoonlijke is een kenmerk van tabloidization (Kurtz, 1994, Ulribe en Gunter, 2004). Ook past het binnen het concept journalism of attachment (Bell, 1997), omdat er meer of minder aandacht wordt besteed aan bepaalde gebeurtenissen (Ruigrok, 2010). Slachtoffers en nabestaanden worden uitgebreid in het nieuws gebracht, terwijl er minder aandacht is voor het geopolitieke conflict. Toch is niet op alle punten een vervaging tussen populaire en kwaliteitskranten te zien. Zo gaat *de Volkskrant* vaak dieper op het verhaal in en worden er meer details gegeven, waar de berichtgeving in *De Telegraaf* enigszins oppervlakkig blijft. Dit was met name het geval bij artikelen die onder het conflict en responsibility frame vielen.

KEYWORDS: MH17, populaire- en kwaliteitskranten, tabloidization, framing, rampberichtgeving

Inhoudsopgave

Hoofdstuk één: introductie	5 t/m 8
1.1 MH17: een bijzondere ramp.....	6
1.2 Onderzoeksvraag en deelvragen	6
1.3 Context van het onderzoek	7
1.4 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie	7
1.5 Opbouw onderzoek	8
Hoofdstuk twee: literatuurstudie en theoretisch kader	9 t/m 20
2.1 Het veranderende medialandschap	9
2.1.1 Verschillende kranten	10
2.1.2 Tabloidization	11
2.2 Framing.....	13
2.2.1 Analyse van framing in het nieuws	14
2.2.2 Het human interest frame, het conflict frame en responsibility frame.....	15
2.3 Berichtgeving over rampen	16
2.3.1 Selectiecriteria bij rampberichtgeving	18
2.3.2 Representatie van leed.....	19
2.4 Deelconclusie.....	19
Hoofdstuk drie: methodologische verantwoording	21 t/m 26
3.1 De onderzoeksmethode	21
3.2 De kranten die onderzocht worden	22
3.3 Tijdsperiode	22
3.4 Aantal eenheden en selectiecriteria.....	23
3.5 Operationalisering	23
3.5.1 Operationalisering: tabloidization.....	24
3.5.2 Operationalisering: het vaststellen van frames in tekst	24
3.5.3 Operationalisering: het vaststellen van frames in beeld	25
Hoofdstuk vier: analyse/onderzoekresultaten	27 t/m 44
4.1 Tekstuele analyse: tabloidization	27

4.1.1 Titel.....	27
4.1.2 Onderwerp van het nieuws.....	29
4.1.3 Toon van het nieuws.....	33
4.2 Tekstuele analyse: framing.....	34
4.2.1 Human interest frame.....	35
4.2.2 Conflict frame.....	37
4.2.3 Responsibility frame.....	38
4.3 Beeldanalyse.....	40
4.3.1 Beelden <i>De Telegraaf</i>	40
4.3.2 Beelden <i>de Volkskrant</i>	42
Hoofdstuk vijf: conclusie	45-50
Literatuurlijst	51 t/m 53
Bijlage één: geanalyseerde artikelen	54 t/m 57
Bijlage twee: schematisch overzicht tabellen.....	58 t/m 60
Bijlage drie: voorbeeldanalyse	61

Hoofdstuk één

Introductie

17 juli kwam het nieuws naar buiten dat vlucht MH17 neergestort was boven Oekraïne. Hierbij kwamen 298 mensen om het leven, onder wie 196 Nederlanders. In het nieuws zijn vele berichten naar buiten gekomen over deze vliegcrash: 'Ramp MH17 gitzwarte bladzijde' (*De Telegraaf*, 2 september 2014). 'Stel samen begraven na MH17' (*De Telegraaf*, 15 augustus 2014). 'MH17: van ramp tot rouw' (*De Telegraaf*, 24 juli 2014). 'Esther, Sergio, Elsemiek en Julian wilden gewoon op vakantie' (*de Volkskrant*, 21 juli 2014). 'Eindelijk respect voor slachtoffers crash' (*de Volkskrant*, 24 juli 2014) – zomaar een aantal krantenkoppen die de afgelopen tijd over de ramp verschenen zijn. Opvallend aan deze krantenkoppen is dat het hier voornamelijk gaat over de slachtoffers en de impact die de vliegcrash heeft. Met dit verschijnsel in het achterhoofd is het onderwerp van dit onderzoek ontstaan. Het onderzoek is gericht op de berichtgeving over vliegcrash MH17, waarbij de focus ligt op hoe het nieuws over deze ramp geframed wordt.

Dit onderwerp is gekozen, omdat het inspeelt op de actualiteit. Het gaat hier over een recente gebeurtenis (ten tijde van het schrijven van deze inleiding is het tien maanden geleden dat het toestel is neergestort), die veel impact heeft (gehad) op de samenleving. In de periode na de ramp zijn er honderden berichten verschenen over de ramp. Veel van deze berichten hebben, zoals de voorbeelden van krantenkoppen hierboven al illustreren, een focus op de slachtoffers van deze ramp. Verder waren er ook veel verhalen van nabestaanden te lezen en werd er veel en vooral heftig beeldmateriaal getoond. In dit onderzoek wordt dit gerelateerd aan het human interest frame zoals Semetko en Valkenburg (2000) dit onderscheiden. Opvallend was dat dit frame in alle kranten (en overige media) terug te zien was. Dit roept vragen op over het onderscheid tussen kranten en de vervaging daarvan: het lijkt erop dat juist bij rampberichtgeving het onderscheid tussen populaire en kwaliteitskranten vervaagt, maar wellicht is er toch sprake van nuanceverschillen. De manier waarop het human interest frame gehanteerd wordt kan daarin een rol spelen, maar daarnaast kunnen ook andere frames ervoor zorgen dat de berichtgeving toch verschilt.

De doelstelling van dit onderzoek is daarom het blootleggen van frames in de berichtgeving over MH17 en analyseren hoe tabloidization daar een rol bij speelt. Het human interest frame is daarin niet het enige frame. De verwachting is dat in de berichtgeving over deze ramp behalve het human interest frame ook het conflict frame en het responsibility frame (Semetko en Valkenburg, 2000) gehanteerd worden. Daarnaast is de vraag hoe populaire en kwaliteitskranten zich verhouden in de hantering van deze drie frames onderdeel van dit onderzoek.

1.1 MH17: een bijzondere ramp

Hierboven is heel kort de aanleiding en de doelstelling van het onderzoek genoemd. Hieronder zal dieper ingegaan worden op de vlieg-ramp en waarom dit een bijzondere ramp is. MH17 wordt gezien als de nieuwsgebeurtenis van 2014. De vliegtuigramp is in alle opzichten bijzonder. De ramp kwam volkomen onverwacht, niemand heeft de ramp overleefd, het vliegtuig werd onvermoed neergeschoten boven een oorlogsgebied en de daders zijn vrijwel niet te achterhalen door de complexe politieke situatie ter plekke. Een ander opzicht waarin deze ramp bijzonder was, was de ceremonie die in Nederland werd gehouden bij de aankomst van de eerste slachtoffers. Het beeld van de veertig kisten die door militairen uit de vliegtuigen werden gedragen en de daarop volgende colonne van veertig rouwauto's staat bij menig Nederlander in het geheugen gegrift. Verder werden nabestaanden intensief betrokken en begeleid in deze zware periode. Herdenkingen vonden veelvuldig plaats, zowel lokaal als nationaal. De media-aandacht was buitengewoon en zowel nationaal als internationaal was het publieke medeleven enorm.

In de berichtgeving werd er, zoals hierboven beschreven, veel aandacht besteed aan de slachtoffers en hun nabestaanden. Daarom is er gekozen om in de thesis de focus op human interest te leggen. Door het maken van deze keuze zijn er veel artikelen geanalyseerd die persoonlijke details over de slachtoffers prijsgeven. Details die de onderzoeker raakten. Iets menselijks. Toch is er in het onderzoek enige afstand gecreëerd, om zo de analyse niet te beïnvloeden. Deze afstand is gecreëerd door niet te focussen op de emotionele kant van de berichtgeving, maar door de focus te leggen op de theorieën over tabloidization, framing en rampberichtgeving. Door de aandacht te verleggen naar het theoretische verdween de emotionele betrokkenheid van de onderzoeker naar de achtergrond.

1.2 Onderzoeksvraag en deelvragen

In deze masterthesis staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

'Welke rol spelen tabloidization en framing in de berichtgeving over vlieg-ramp MH17 in De Telegraaf en de Volkskrant?'

Om een zo volledig mogelijk antwoord te kunnen geven op deze onderzoeksvraag is gekozen om zowel tekst als beeld te analyseren. Beeld valt onder stijlelementen, één van de kenmerken van medialogica (Altheide, 2010). Een andere reden om niet alleen tekst, maar ook beeld te analyseren is dat deze elkaar kunnen versterken. De tekstuele analyse bestaat uit twee belangrijke theoretische deelgebieden, tabloidization en framing. De deelvragen die hierbij zijn opgesteld luiden: *'Op welke manier is tabloidization terug te zien in De Telegraaf en de Volkskrant?'* (tabloidization) en *'Welke overeenkomsten en verschillen zijn er te onderscheiden in de hantering van het human interest, conflict, en responsibility frame in De Telegraaf en de Volkskrant?'* (framing). Voor de beeldanalyse is

de volgende deelvraag opgesteld: 'Hoe wordt vliegcrash MH17 afgebeeld in De Telegraaf en de Volkskrant?'. Verder wordt in de beeldanalyse dus gekeken of tekst en beeld elkaar versterken.

1.3 Context van het onderzoek

Eerder in deze inleiding is toegelicht dat er geanalyseerd wordt welke rol tabloidization en framing spelen in populaire- en kwaliteitskranten. Daarom richt het onderzoek zich op twee kranten, *de Volkskrant* en *De Telegraaf*. *De Volkskrant*, opgericht in 1919, is onderdeel van de Persgroep Nederland en wordt omschreven als een Nederlandse kwaliteitskrant. De doelgroep van deze krant bestaat voornamelijk uit hoger opgeleiden (Brusse et al., 2006, pp. 32-40). Binnen de *Volkskrant* zijn onderzoeksjournalistiek en achtergrondreportages van groot belang (Brusse et al., 2006, pp. 32-40). *De Telegraaf*, opgericht in 1893, is onderdeel van De Telegraaf Media Groep. *De Telegraaf* wordt getypeerd als populaire krant. Dit, omdat een groot deel van de berichtgeving zich richt op amusement en sensatie.

Er is in Nederland dus een onderscheid te zien tussen kwaliteitskranten en populaire kranten. *De Telegraaf* wordt, samen met het Algemeen Dagblad (AD), gezien als populaire krant, terwijl kranten als *de Volkskrant*, *Trouw* en het *NRC Handelsblad* gezien worden als kwaliteitskranten. In het onderzoek is bewust gekozen om berichten uit zowel een kwaliteitskrant als een populaire krant te analyseren, omdat op die manier een vergelijking gemaakt kan worden. In hoofdstuk drie, de methode, wordt verder toegelicht waarom er specifiek voor *De Telegraaf* als populaire krant en *de Volkskrant* als kwaliteitskrant is gekozen.

1.4 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek is voorzien in nieuwe informatie over hoe er verslag gedaan wordt van rampberichtgeving in populaire en kwaliteitskranten. Er is in Nederland wel onderzoek gedaan naar de verschillen tussen deze kranten, maar er was geen onderzoek voorhanden waar de focus lag op rampberichtgeving. Dit onderzoek sluit aan op literatuur op het gebied van tabloidization (Kurtz, 1994), maar biedt ook nieuwe inzichten o.a. met betrekking tot de verschillen tussen populaire en kwaliteitskranten en de verschuiving die daarin plaats lijkt te vinden.

Naast het leveren van een bijdrage aan de wetenschap, beoogt het onderzoek ook een maatschappelijk belang te dienen. Dit, omdat het onderzoek zich richt op de berichtgeving over een recente, nationale ramp die maatschappelijk gezien een grote impact had en (nog steeds) heeft. Het onderzoek tracht een beeld te geven van de rol die framing en tabloidization spelen bij de berichtgeving over MH17, dus op welke manier er over deze ramp geschreven is. De focus ligt daarbij op het human interest frame, ofwel het persoonlijke aspect van de berichtgeving. Dit kwam bij deze ramp sterk naar voren. Niet eerder is er op deze manier berichtgegeven over een ramp, wat MH17

een bijzondere ramp maakt. Verder zijn er twee kranten onderzocht: een kwaliteitskrant en een populaire krant. De analyse van eventuele verschillen in de berichtgeving in een kwaliteitskrant en een populaire krant geeft inzicht in de werkwijze van de media. Kranten hebben een belangrijke invloed op het goed functioneren van een democratie. Ze dienen niet alleen ter ontspanning, maar zijn ook gericht op het geven van informatie en het bieden van een podium. Dit wordt gedaan doordat de krant bepaalde functies vervult, zoals de rol van waakhond, het waarnemen en rapporteren van conflicten en andere problematiek in de samenleving en het geven van commentaar over maatschappelijke en politieke problemen (Dijstelbloem et al., 2010, p.266). Op deze manier wordt het mediabewustzijn van het publiek bevorderd.

1.5 Opbouw onderzoek

De structuur van dit onderzoek is als volgt: na deze introductie volgt in hoofdstuk twee een literatuurstudie en een theoretisch kader over het onderzoeksonderwerp. Daarin wordt ingegaan op drie belangrijke theoretische deelgebieden: tabloidization, framing en rampberichtgeving. In hoofdstuk drie wordt vervolgens de gekozen onderzoeksmethode toegelicht. Er wordt in dit hoofdstuk tevens in detail ingegaan op hoe het onderzoek uitgevoerd zal worden en waarom er gekozen is om een kwalitatieve inhoudsanalyse te doen in deze thesis over de berichtgeving rondom vliegcrash MH17. Daarna wordt, in hoofdstuk vier, ingegaan op de belangrijkste onderzoeksresultaten. Dit is ingedeeld in twee delen: een tekstuele analyse, waar de resultaten op het gebied van tabloidization en framing worden besproken en een beeldanalyse, waar de foto's uit beide kranten zijn geanalyseerd. Ten slotte volgt in hoofdstuk vijf de conclusie. Daarin wordt antwoord gegeven op de vraag welke rol tabloidization en framing spelen in de berichtgeving over vliegcrash MH17 in *De Telegraaf* en *de Volkskrant*. Verder wordt beschreven hoe theoretische concepten als tabloidization, framing en rampberichtgeving zijn toegepast in de praktijk en worden de beperkingen van dit onderzoek genoemd. Ook worden er suggesties gegeven voor mogelijk vervolgonderzoek.

Hoofdstuk twee

Literatuurstudie en theoretisch kader

In dit theoretisch kader worden de belangrijkste theorieën en concepten beschreven die gebruikt worden voor het beantwoorden van de vraag welke rol tabloidization en framing spelen in de berichtgeving over vliegcrash MH17 in *De Telegraaf* en *de Volkskrant*. De belangrijkste concepten in dit literatuuronderzoek zijn *tabloidization* (Kurtz, 1994), *framing* (aan de hand van de theorie van Semetko en Valkenburg, 2000) en *berichtgeving over rampen* (Vasterman, 2008). Inleidend daarop zal in paragraaf 2.1 dieper ingegaan worden op het veranderende medialandschap. Verder wordt er, in paragraaf 2.1.1, aandacht besteed aan de verschillen tussen kranten. Het concept tabloidization wordt behandeld in paragraaf 2.1.2. Vervolgens wordt er in paragraaf 2.2 dieper ingegaan op theorieën rondom framing en welke (nieuws)frames er te onderscheiden zijn. In de context van dit onderzoek worden vooral het human interest frame, het conflict frame en het responsibility frame besproken. In paragraaf 2.3 van dit theoretisch kader wordt aandacht besteed aan de berichtgeving rondom rampen. Tot slot volgt in paragraaf 2.4 een terugblik op dit hoofdstuk.

2.1 Het veranderende medialandschap

Het medialandschap is niet statisch. De laatste jaren heeft zich een aantal grote veranderingen voorgedaan, die deels zijn beïnvloed door commercialisering en digitalisering (Ruigrok, 2014). Media krijgen een steeds dominantere positie binnen de maatschappij. De berichtgeving in het nieuws heeft een bepalende invloed op meningen die we vormen, beslissingen die we nemen en de manier waarop we de wereld zien. De mate van de afhankelijkheid van media als informatievoorziening wijst volgens Strömbäck (2008) op de mate van mediatisering van de maatschappij.

Deze dominante positie van media binnen de samenleving heeft tot gevolg dat in het medialandschap ook de regels van de media zelf van kracht zijn; de zogenaamde medialogica (Altheide, 2010). Dit houdt in dat de betekenis van media-inhoud in relatie staat tot de specifieke conventies van een bepaald medium. Deze logica beïnvloedt de manier waarop nieuws wordt gebracht en hoe dit vervolgens wordt geïnterpreteerd. De kenmerken van medialogica zijn te onderscheiden in twee groepen: inhoudelijke elementen en stijlelementen. Inhoudelijk is de invloed van medialogica zichtbaar in de toepassing van een bepaalde invalshoek (framing) en de selectie van nieuwselementen. Stijlelementen hebben daarentegen te maken met de presentatie van inhoud. Hieronder vallen bijvoorbeeld het format en beeldelementen.

Binnen de klassieke opvatting vervullen media een informatie-, podium- en waakhondfunctie (Van Lent, 2009 p. 206-207). Deuze (2004) stelt echter dat daarnaast entertainment of vermaak ook

een rol speelt. De informatiefunctie houdt in dat media de burgers op de hoogte stellen van gebeurtenissen en ontwikkelingen in de samenleving. Bij de functie van media als podium interpreteren media het nieuws en bieden zij burgers een platform om opvattingen en oordelen uit te wisselen over de actualiteit. Binnen de waakhondfunctie voorzien media gebeurtenissen en ontwikkelingen in de samenleving van kritische kanttekeningen. De vermaak functie, ten slotte, richt zich op het bieden van ontspanning of entertainment aan het publiek.

Bovengenoemde ontwikkelingen als commercialisering en digitalisering maken dat de functies van media veranderen. De algemene tendens is dat media zich steeds meer richten op het bereiken van een breed publiek. Dit heeft als gevolg dat de vermaakfunctie terrein wint, ten koste van de informatie- en waakhondfunctie (Brants en van Praag, 2000). Door deze veranderingen binnen de functies is er ook een verandering in de inhoud van de berichtgeving te zien: de verschuivende focus van inhoudelijke boodschappen naar infotainment. Infotainment kan omschreven worden als een journalistieke praktijk die informatie combineert met vermaak.

2.1.1 Verschillende kranten

In Nederland zijn er verschillende soorten kranten te onderscheiden: kwaliteitskranten en populaire kranten. Dit onderscheid is een klassieke indeling die enigszins onder druk is komen te staan, waarover later meer. Het verschil tussen kwaliteitskranten en populaire kranten heeft te maken met de invulling van de krant. Er wordt voornamelijk gekeken naar de verhouding van informatie versus amusement in een krant. Bakker en Scholten (2009, p. 19-21) stellen dat wanneer een krant informatie boven amusement stelt, de krant gezien wordt als kwaliteitskrant. Wanneer amusement een hogere waarde heeft, wordt dit omschreven als een populaire krant. Van Hoof (2000) stelt dat kranten verschillen in commerciële en culturele kwaliteit. Onder commerciële kwaliteit wordt verstaan dat de informatie zoveel mogelijk aansluit op de behoefte van de lezers. Dit kenmerk wordt toegekend aan populaire kranten. Culturele kwaliteit houdt in dat de lezer informatie krijgt die haar zo goed mogelijk informeert. Dit wordt gezien als eigenschap van kwaliteitskranten (van Hoof, 2000, p. 11-19).

Er zijn meerdere verschillen tussen populaire en kwaliteitskranten te onderscheiden. Niet alleen in inhoud, ook in opmaak verschillen deze kranten van elkaar. Kussendrager en Van der Lugt (2007) omschrijven de opmaak van kwaliteitskranten als 'rustig'. Verder stellen zij dat kwaliteitskranten weinig gebruik maken van foto's. Populaire kranten maken daarentegen gebruik van sensationele, paginabrede krantenkoppen die de lezer verleiden tot het lezen van het artikel. Ook wordt er in populaire kranten meer gebruik gemaakt van beeld (Kussendrager en Van der Lugt, 2007, p. 20-21).

Hierboven zijn de belangrijkste kenmerken van populaire- en kwaliteitskranten genoemd. In dit onderzoek worden twee kranten geanalyseerd: *de Volkskrant* en *De Telegraaf*. Eerstgenoemde wordt gezien als de grootste kwaliteitskrant van Nederland. *De Volkskrant* onderscheidt zich, naar eigen zeggen, van andere media door de eigenzinnige nieuwskeuze van de redactie, de eigenzinnige nieuwskeuze van de redactie, de originele invalshoeken en de aandacht voor opiniërende stukken (Volkskrant, 2009). *De Volkskrant* is een krant waarin relatief veel aandacht besteed wordt aan het brengen van (politieke) informatie en weinig amusement aan bod komt. Daardoor past deze krant binnen de definitie van kwaliteitskrant van Bakker en Scholten (2009 p. 19-21). Bij *De Telegraaf* is het omgekeerde van toepassing. In vergelijking met andere kranten besteedt deze krant relatief veel aandacht aan amusement en minder aan (politieke) informatie. Dit is hoe Bakker en Scholten een populaire krant omschrijven. Een ander belangrijk verschil tussen deze twee kranten zijn de lezers. De lezers van *de Volkskrant* zijn hoger opgeleid en hebben een beter inkomen. De lezers van *De Telegraaf* kunnen omschreven worden als een 'dwarsdoorsnede' van de Nederlandse bevolking.

2.1.2 Tabloidization

Servaes en Tonnaer (1992) onderscheiden drie soorten nieuws: hard nieuws, zacht nieuws en spot-nieuws. Met hard nieuws doelen zij op gebeurtenissen en ontwikkelingen op het gebied van economie en politiek die van belang zijn voor de samenleving in het geheel. Onder zacht nieuws verstaan de auteurs leesbare journalistieke berichtgeving. Kenmerkend aan zacht nieuws is dat het toegankelijk is voor een groot publiek. Hieronder vallen onderwerpen als human interest, misdaad en celebrity. De derde vorm van nieuws, het spot-nieuws, omvat onvoorspelbare en onverwachte gebeurtenissen, zoals rampen en ongelukken.

In paragraaf 2.1 is vastgesteld het Nederlandse medialandschap een aantal veranderingen heeft ondergaan. De verhoudingen van hard en zacht nieuws veranderen. Hard nieuws neemt af en zacht nieuws neemt toe. De focus verschuift van informatie naar amusement. In relatie met dit verschijnsel wordt de term tabloidization genoemd (Sparks, 2000; Uribe en Gunter, 2004; Winston, 2002). Deze term komt oorspronkelijk van het *tabloid* formaat van kranten vandaan: een kleinere krant om het lezen van kranten in het openbaar vervoer makkelijker te maken, zodat ook arbeiders onderdeel van het lezend publiek zou worden. Daarmee kwam de term 'tabloid' voor populaire krant te staan. Tegenwoordig worden veel kranten, ook de kwaliteitskranten, op tabloid formaat uitgebracht, maar waar het om gaat is dat de inhoud gepopulariseerd wordt om een groter publiek te trekken. Dit fenomeen wordt aangeduid als tabloidization.

Er is geen eenduidige definitie voor tabloidization te noemen. Kurtz (1994) omschrijft tabloidization als een daling van hard nieuws en een toename van zacht nieuws. Hij stelt dat er minder aandacht wordt besteed aan onderwerpen als politiek en economie, maar dat er meer

nadruk ligt op sensatie en entertainment. Ulrike en Gunter (2004) definiëren tabloidization als de overvloedige ruimte die wordt besteed aan zacht nieuws en een hoge mate van personalisering van het nieuws. In het kader van het onderzoek naar de berichtgeving over vliegcrash MH17 zijn beide definities relevant. Beide onderzoekers zien dat het nieuws meer gericht is op amusement en erkennen de mate van personalisering van het nieuws.

Zoals in de vorige paragraaf vastgesteld, bestaat er een onderscheid tussen populaire en kwaliteitskranten. Ook Kurtz (1994) ziet een verschil tussen kwaliteitskranten en populaire kranten. Zo zouden kwaliteitskranten traditionele conventies van kranten beter moeten bewaken en ligt in deze zogenoemde kwaliteitskranten de nadruk op hard nieuws. Daartegenover staan populaire kranten, waar het eerder genoemde infotainment centraal staat. In deze kranten is er meer aandacht voor zacht nieuws en wordt doorgaans een subjectiever discours aangehouden. Kurtz (1994) stelt dat tabloidization vooral zichtbaar is in populaire kranten, maar dat het verschijnsel ook steeds vaker voorkomt in kwaliteitskranten. Tabloidization wordt in dit geval gezien als direct gevolg van de vercommercialisering van de media die eerder in paragraaf 2.1 is aangegeven als één van de veranderingen in het Nederlandse medialandschap.

Zoals gezegd zien Ulrike en Gunter (2004) een hoge mate van personalisering in het nieuws. In relatie met tabloidization wordt daarom vaak de term *human interest* – de menselijke kant van het nieuws – genoemd. Een nadruk op human interest wordt daarom ook wel gezien als kenmerk van tabloidization. Buckingham (1997) licht toe dat tabloidization veelvuldig gepaard gaat met een verhoogde aandacht voor problemen in het dagelijks leven, in de vorm van verhalen met een human interest invalshoek. Buckingham is niet de enige die human interest in relatie legt met tabloidization. Ook Macdonald (1998) legt een verband tussen het gebruik van human interestverhalen en tabloidization en ziet dit als een vorm van personalisering van de journalistiek.

Ook beelden spelen hierbij een belangrijke rol. De rol van beeldgebruik is erg veranderd. Een artikel van Broersma (2004) beschrijft dat vanaf de jaren zeventig beeld en vormgeving steeds belangrijker is geworden. Dit kan in relatie gelegd worden met één van de kenmerken van medialogica (paragraaf 2.1). Medialogica is niet alleen te zien in inhoud, maar ook in stijl. Met stijlelementen wordt gedoeld op beeld. Het gebruik van beeld moet in de twintigste eeuw vooral appelleren aan het gevoel. De 'harde', feitelijke en analytische weergave van het nieuws verliest terrein aan een 'zachte', inlevende en verhalende stijl (Broersma, 2004). Er wordt echter wel een verschil in beeldgebruik tussen populaire en kwaliteitskranten onderscheiden. Kussendrager en Van der Lugt (2007) stellen dat het gebruik van beeld in populaire kranten hoger ligt dan in kwaliteitskranten, waar de opmaak vaak als 'rustig' wordt gezien.

2.2 Framing

Er zijn verschillende onderzoeken gedaan op het gebied van framing en de theorie kent daarom vele definities. Erving Goffman (1974) kwam als eerste met de term 'framing' en omschreef dit fenomeen als een classificatiesysteem of referentiekader dat ons houvast biedt bij het duiden, waarnemen, identificeren en labelen van de gebeurtenissen die wij in ons leven doormaken. Goffman stelt in zijn theorie dat framing dient als hulpmiddel bij de betekenisgeving en doelt op zowel sociale als culturele betekenisgeving. Het publiek is afhankelijk van een versie van realiteit die opgebouwd is uit persoonlijke ervaringen en interacties met anderen.

In dit onderzoek zal echter uitgegaan worden van de definitie van Entman (1993). De essentie van zijn theorie is dat het concept framing zich op verschillende gebieden manifesteert, waarbij hij zich beperkt tot vier gebieden in het communicatieproces: de zender, de tekst, de ontvanger en de cultuur. Entman stelt dat framing te maken heeft met beïnvloeding, het menselijke bewustzijn, communicatie en informatie. Hij omschrijft framing aan de hand van *selection* en *salience*. Hiermee doelt hij op het feit dat er bepaalde delen van een waargenomen werkelijkheid worden geselecteerd en andere delen worden uitgesloten. Daardoor kan een journalist een bepaald beeld oproepen. Door selectie wordt bepaalde informatie opvallender gemaakt dan andere. Welke informatie, en de manier waarop deze in het nieuws gebracht wordt, zorgt ervoor dat dit gezien wordt als werkelijkheid.

De Boer en Brennecke (2006) stellen dat een mediaframe een wijze is waarop een onderwerp gerepresenteerd en geïnterpreteerd wordt in de mediaberichtgeving. Dit heeft raakvlakken met de theorie van Entman in de zin van dat framing zich op verschillende niveaus bevindt. Wat relevant is voor deze thesis is dat bij de productie van media-inhoud bepaalde keuzes gemaakt worden. Deze keuzes bepalen hoe het onderwerp wordt ingekaderd en welke aspecten wel of niet benadrukt worden. De keuzes die gemaakt worden kunnen gezien worden als nieuwsframing. De manier waarop media een onderwerp presenteert of 'framet' is daarmee van invloed op de beeldvorming van het publiek over het onderwerp (Kitzinger in Devereux, 2007, p. 134-136).

In het kader van framing wordt ook de term journalism of attachment genoemd, wat gezien kan worden als een extreme vorm van framing. Deze term is geïntroduceerd door Martin Bell (1997). Journalism of attachment kan omschreven worden als een vorm van journalistiek waarbij journalisten niet de neutrale toeschouwer zijn, maar deelnemen aan het publieke debat. Dit komt doordat deze journalisten betrokken raken bij de partijen in het conflict (Bell, 1997). Deze betrokkenheid neemt toe door het wereldwijde discours van compassie voor menselijk leed. Bell (1997) stelt dat journalism of attachment een bepaald beeld of bepaalde sfeer creëert bij een gebeurtenis. Deze visie wordt uiteindelijk het dominante beeld in de media. Dit komt voornamelijk voor in situaties waar het verkrijgen van informatie lastig is en waar er verschillende

belanghebbenden zijn die allemaal het nieuws trachten te beïnvloeden. Journalisten zijn in zulke situaties geneigd de kant te kiezen van degene die zij zien als slachtoffer (Ruigrok, 2010). Dit heeft als gevolg dat een gebeurtenis op een manier in het nieuws gebracht (of geframed) wordt die niet in lijn liggen met journalistieke idealen van gebalanceerd en neutraal nieuws (Ruigrok, 2010). Dit uit zich in de berichtgeving door waarden als goed en fout toe te kennen aan de partijen in een conflict. Verder is journalism of attachment te herkennen aan het eenzijdig gebruik van bronnen en het meer of minder aandacht geven aan bepaalde aspecten en gebeurtenissen (Ruigrok, 2008).

2.2.1 Analyse van framing in het nieuws

Framing kan op verschillende manieren onderzocht worden. Zo kunnen frames op twee manieren worden bepaald: inductief en deductief (van Gorp, Semetko en Valkenburg in Depres, 2008 p. 82). Bij een inductieve strategie worden frames vastgesteld op basis van de gebruikte bronnen. De onderzoeker gaat zonder oordeel vooraf op zoek naar frames in een mediatekst. Bij deductieve framing liggen de frames op voorhand al vast en gaat de onderzoeker op zoek naar hoe deze vooraf vastgestelde frames in de mediateksten voorkomen.

Binnen het onderzoek naar mediaframes kan er ook onderscheid gemaakt worden tussen issue-specifieke en generieke frames (De Vreese, 2005). Issuespecifieke frames hebben betrekking op specifieke gebeurtenissen. Hierbij wordt een nieuwsonderwerp zeer gedetailleerd onderzocht. Generieke frames zijn daarentegen veel algemener. In dit onderzoek, over rampvlucht MH17, gaat het om een issue-specifiek frame, omdat het gaat om één kernegebeurtenis, die zeer gedetailleerd in het nieuws is gebracht.

In dit onderzoek zal gebruik gemaakt worden van de frame-analyse van Semetko en Valkenburg (2000). Zij hebben een instrument voor inhoudsanalyse van berichtgeving ontwikkeld, waarbij vijf soorten frames in het nieuws onderscheiden worden: het conflict frame, het human interest frame, het responsibility frame, het economic consequences frame en het morality frame. Dit is een duidelijk voorbeeld van deductief framen, omdat de frames vooraf vastgesteld zijn. In dit onderzoek zal dus gebruik gemaakt worden van deductieve framing. Hieronder een toelichting van de vijf frames die Semetko en Valkenburg (2000) onderscheiden:

Het Conflict frame: bij het Conflict frame ligt de nadruk op conflicten tussen individuen, groepen of instituten. Uit het discours is op te maken dat er een strijd gevoerd wordt en de aandacht is gevestigd op het optreden van een bepaalde groep of een bepaald individu. Het nieuws wordt geframed door conflicten tussen partijen of individuen te benadrukken.

Het Human Interest frame: in dit frame wordt een gebeurtenis, onderwerp of probleem vanuit een persoonlijk of emotioneel perspectief beschreven. Het framen van nieuws in termen van human interest is een manier om het nieuws persoonlijker, dramatischer en emotioneler te maken.

Het Responsibility frame: in dit frame wordt een onderwerp of probleem benaderd door verantwoordelijkheid of schuld toe te kennen aan de overheid, een individu of een groep.

Het Economic Consequences frame: dit frame heeft betrekking op de economische gevolgen van een gebeurtenis of probleem of onderwerp voor het individu, een groep, een instituut of de samenleving als geheel. Het nieuws wordt geframed door de economische gevolgen voor het publiek te benadrukken.

Het Morality frame: het morality frame plaatst een probleem of onderwerp in de context van religieuze grondbeginselen en morele beschrijvingen. Het nieuws wordt geframed vanuit een religieuze of morele invalshoek.

2.2.2 *Het human interest frame, conflict frame en responsibility frame*

Hierboven zijn de vijf frames die Semetko en Valkenburg (2000) onderscheiden kort toegelicht. In paragraaf 2.3. wordt beargumenteerd dat in het kader van het onderzoek drie van deze frames geanalyseerd zullen worden: het human interest frame, het conflict frame en het responsibility frame. Daarom volgt hier een uitgebreidere uiteenzetting over deze frames.

Het human interest frame: Semetko en Valkenburg (2000) zijn niet de enigen die een human interest frame onderscheiden. Ook Neuman (1992) erkent een soortgelijk frame en noemt dit het human-impact frame. Neuman (1992) stelt dat dit frame, naast het conflictframe, het meest voorkomende nieuwsframe is. Het human interest frame is een manier van verpersoonlijken, dramatiseren en emotioneler maken van het nieuws. Dit sluit dus aan bij de ontwikkeling van personalisering van het nieuws. Het persoonlijk maken van een onderwerp draagt bij tot het verhalende karakter van het nieuws en zorgt ervoor dat de interesse van het publiek zowel gewekt als behouden wordt. Volgens de theorie van Neuman (1992) zullen de media directe uiting van medelijden met de betrokken mensen in de berichtgeving echter wel vermijden. In dit onderzoek zal er gekeken worden of deze bewering nog steeds relevant is. De verwachting is dat dit niet of in mindere mate het geval is, op basis van de ontwikkeling die in paragraaf 2.2 geschetst is, journalism of attachment.

Het conflict frame: Neuman (1992, pagina 64) onderscheidt ook een conflict frame. De auteur stelt dat het bij het conflictframe voornamelijk draait om de verslaggeving van verhalen over zaken die met elkaar 'botsen'. Deze manier van framen past in het spel van nieuwsmedia waarin de politieke wereld gezien wordt als een voortdurende strijd, telkens met nieuwe winnaars en verliezers. Het idee van berichtgeving in termen van winnaars en verliezers komt overeen met de definitie van Semetko en Valkenburg (2000).

Het responsibility frame: Bij het responsibility frame wordt er verantwoordelijkheid of schuld toegekend aan de overheid, een individu of een groep. Er is een aantal kenmerken te onderscheiden

van het responsibility frame. Zo moet in het artikel gesteld worden dat het probleem onmiddellijke aandacht vereist. Verder wordt er altijd iets of iemand aangewezen als schuldige en wordt er vaak gesteld dat er iemand (vaak binnen de overheid) is die het besproken probleem kan verlichten. Ook moet het artikel een oplossing voor het gesignaleerde probleem voorstellen. Uit onderzoek van Semetko en Valkenburg (2000) blijkt dat het responsibility frame voornamelijk toegepast wordt in serieuze, ofwel kwaliteitskranten.

2.3 Berichtgeving over rampen

In dit onderzoek staat de vliegcrash MH17 centraal. Het is daarom dus essentieel om literatuur over berichtgeving over rampen te analyseren. Voordat er dieper ingegaan wordt op de berichtgeving rondom rampen is het van belang om in kaart te brengen wat er onder het begrip 'ramp' verstaan wordt. Joye (2011b, pagina 1) definieert een ramp als een collectief ervaren traumatische gebeurtenis, waarvan de oorzaak natuurlijk, menselijk en technologisch van aard kan zijn. De materiële en menselijke schade na een ramp situeert zich zowel op een collectief als individueel niveau, waarbij er in veel gevallen sprake is van collectief slachtofferschap.

Rampen zijn vaak groot nieuws en kunnen maandenlang de voorpagina's beheersen. Rampen in de betekenis van grootschalige gebeurtenissen met veel slachtoffers en aanzienlijke materiële schade vormen voor de media 'ideaal' nieuws (Vasterman, 2008). Hiermee doelt hij (Vasterman) op de hoge nieuwswaarde die rampen met zich meebrengen. Vasterman stelt dat vooral rampen in eigen land een extreem hoge nieuwswaarde hebben. Rampen zijn bovendien/daarmee een duidelijk voorbeeld van spot-nieuws, één van de vormen van nieuws die Servaes en Tonnaer (1992) onderscheiden. Spot-nieuws betreft onvoorspelbare en onverwachte gebeurtenissen, zoals rampen en ongelukken. Verslaggevers gaan er direct op uit om live verslag te doen, programma's worden onderbroken met nieuws over de ramp en voorpagina's van kranten worden op het laatste moment gewijzigd. Op deze manier spelen de media in op de grote informatiebehoefte die heerst bij het publiek direct na een ramp.

Rampen kunnen ook in relatie gelegd worden met mediahypes. In de laatste jaren worden bepaalde nieuwsonderwerpen steeds vaker als 'mediahype' bestempeld. Mediasocioloog Peter Vasterman definieert een mediahype als volgt:

Een mediahype is een mediabrede, snel piekende nieuwsgolf die één gebeurtenis als startpunt heeft en die voor het grootste deel het gevolg is van zichzelf versterkende processen bij de nieuwsproductie. (2004, p. 240)

Bij een mediahype belichten de media niet alleen de gebeurtenis zelf, maar ook het brede veld eromheen. Een gebeurtenis die een hype wordt, moet nieuwswaarde hebben. Als dit het geval is dalen de nieuwsdrempels voor al het nieuws dat aan deze gebeurtenis gerelateerd kan worden. Het nieuwsthema wordt een nieuwsgolf. De gebeurtenis wordt in alle media uitvoerig beschreven. Dit lokt reacties uit, die vervolgens leiden tot gebeurtenissen die ook weer nieuws worden. Na een zekere tijd neemt de golf in hevigheid af en stijgen de nieuwsdrempels weer, waardoor niet alles meer 'klakkeloos' in het nieuws verschijnt. Bij mediahypes is er dus sprake van een overvloed aan informatie, die langzaam weer uit de media verdwijnt tenzij de gebeurtenis weer van een nieuwe kant wordt belicht. Dan laait het nieuws (gedurende een korte periode) weer op.

Er wordt gesproken van een mediahype wanneer journalisten nieuws van elkaar overnemen en het nieuws bijna een eigen leven gaat leiden. Vasterman (2004) stelt dat bij een mediahype de media de belangrijkste stimulator van het nieuws zijn, niet de feitelijke gebeurtenissen. Verder onderscheidt Vasterman twee verschillende soorten mediahypes: extensiverende mediahypes en intensiverende mediahypes. Bij een extensiverende mediahype vindt inhoudelijke verbreding in de berichtgeving plaats. Dit houdt in dat verschillende kanten van één bepaald onderwerp uitgebreid besproken worden. Bij intensiverende mediahypes wordt sterk ingezoomd op alle aspecten van één bepaald onderwerp. Bij dit soort mediahypes gaat men steeds verder met het zoeken naar nieuws en feiten over hetzelfde onderwerp. Bij de berichtgeving rondom vliegcrash MH17 kan er gesproken worden van een extensiverende mediahype. De berichtgeving wordt verbreed. Er wordt niet alleen gesproken over de vliegcrash zelf, maar er worden allerlei topics mee in relatie gelegd. Voorbeelden daarvan zijn de zoektocht naar de schuldige, de aandacht het conflict in Oekraïne en de verschillende strijdende partijen en aandacht voor (het aanscherpen van) de vliegregels. Ook is er aandacht voor de persoonlijke verhalen van nabestaanden en de verschillende manieren waarop slachtoffers herdacht worden.

Vasterman (2008) stelt dat er drie fases in de berichtgeving rondom rampen zijn: Commandopostjournalistiek, de secundaire nieuwsgolf en de nasleep. In fase één, commandopostjournalistiek, ligt in de berichtgeving sterk de nadruk op hard nieuws. Tijdens deze fase lopen de belangen van autoriteiten en media synchroon: crisisbeheersing en feitelijke berichtgeving zijn hier het belangrijkste. Persconferenties worden massaal bijgewoond en live uitgezonden. Verder geven officiële woordvoerders in deze fase veel interviews. De gedeelde belangen van media en autoriteiten houden niet lang stand. Vasterman (2008, p. 106) stelt dat na de eerste hectiek de media al snel met kritische vragen komt over de oorzaken van de ramp en het functioneren van rampenbestrijding.

De tweede fase, de secundaire nieuwsgolf, begint één of twee dagen na de ramp, wanneer er minder 'hard' nieuws is. Op dat moment veranderen de media hun werkwijze en wordt de focus

verlegd naar het leed en de emoties die de ramp met zich meebrengt. De berichtgeving verplaatst zich dus richting het human interest perspectief. Samen met de schuldvraag overheerst het human interest perspectief de berichtgeving in de secundaire nieuwsgolf. Human interest verhalen plaatsen het perspectief van de burger voorop en gaan voornamelijk over de persoonlijke ervaringen van slachtoffers, nabestaanden, ooggetuigen en reddingswerkers (Vasterman, 2008, p.107). In deze tweede fase van rampberichtgeving zal er dus veel gebruik gemaakt worden van het human interest frame, maar het responsibility frame komt dan ook voor. Semetko en Valkenburg (2000) stellen dat bij het responsibility frame een onderwerp of probleem benaderd wordt door verantwoordelijkheid of schuld toe te kennen aan de overheid, een individu of een groep. De schuldvraag gaat over vragen als hoe de ramp kon gebeuren, of er wel adequaat is opgetreden en wie uiteindelijk verantwoordelijkheid draagt (Vasterman, 2008 pagina 107).

De derde fase omvat de nasleep. Dit is de fase waarin de belangstelling voor de ramp afneemt. Vasterman merkt echter op dat elke nieuwe onthulling of ontwikkeling ervoor kan zorgen dat de aandacht voor het onderwerp opnieuw stijgt, wat ook in een mediahype het geval is.

In paragraaf 2.2.2 is vastgesteld dat in het kader van het onderzoek drie frames worden onderzocht aan de hand van het model van Semetko en Valkenburg (2000): het human interest frame, het conflict frame en het responsibility frame. Uit de fases van de berichtgeving over rampen van Vasterman blijkt dat vooral in de tweede fase het human interest frame en het responsibility frame terug zullen komen. Voor wat betreft dit onderzoek naar de berichtgeving over de MH17 ramp is de verwachting bovendien dat naast het responsibility frame ook het conflict frame een rol speelt. Een kenmerk van deze ramp is immers de geopolitieke context van een conflict. Dit is één van de onderwerpen die gerelateerd is aan de ramp, waardoor de berichtgeving verbreed wordt (extensiverende mediahype). De schuldvraag is direct gerelateerd aan de rol die wordt toegeschreven aan strijdende partijen.

2.3.1 Selectiecriteria bij rampberichtgeving

Galtung en Ruge (1965) omschrijven twaalf nieuwswaarden die een rol spelen bij het proces van nieuwsselectie. Hoe meer een gebeurtenis aan deze criteria voldoet, hoe groter de kans is dat deze nieuws zal worden. Binnen rampberichtgeving verwijzen Galtung en Ruge (1965) naar drie selectiecriteria: negativiteit, spektakel en nabijheid. Cottle (2009, p. 45) noemt een ander relevant criterium, de 'calculus of death'. Dit houdt in dat een ramp pas echt nieuwswaardig wordt wanneer er voldoende dodelijke slachtoffers zijn en als de gebeurtenis gekenmerkt wordt door verschillende vormen van nabijheid (geografisch, economisch en cultureel).

Joye (2010, p. 18) stelt dat betrokkenheid als selectie criterium belangrijk is bij de berichtgeving over rampen. Dit onderbouwt hij met drie argumenten: er is meer aandacht in

journalistieke berichtgeving voor het eigen land, een focus op Europa en landgenoten in het buitenland. Dit laatste zien ook Kim en Lee (2008, p. 87) terug. Uit hun onderzoek blijkt dat er een grotere kans is dat een ramp geselecteerd wordt wanneer er landgenoten bij betrokken zijn.

2.3.2 Representatie van leed

Binnen de representatie van menselijk leed staat de aanwezigheid van medelijden centraal (Chouliaraki, 2008). De mate van medelijden die door journalisten toegekend wordt aan slachtoffers bepaalt de betekenis die slachtoffers krijgen. Hierdoor wordt ook de houding van het publiek ten opzichte van de slachtoffers beïnvloed. Ook Wolfsfeld, Frosh en Awabdy (2008) stellen dat de aanwezigheid van medelijden een belangrijke rol speelt bij de manier waarop leed gerepresenteerd wordt. Wolfsfeld et al. (2008) maken onderscheid tussen twee vormen van berichtgeving waarin medelijden centraal staat. Wanneer er slachtoffers aan eigen kant zijn gevallen wordt de zogenoemde 'victim mode of reporting' gebruikt. In deze manier van berichtgeving speelt het oproepen van emotie een belangrijke rol. Er is sprake van dramatisering door beelden en geluiden van de gebeurtenis te laten zien. Verder is de berichtgeving prominent aanwezig, vaak is het zelfs het enige onderwerp in het nieuws. Ook personalisatie komt hier tot uiting. Dit gebeurt voornamelijk door interviews met nabestaanden en ooggetuigen (Wolfsfeld et al., 2008). Deze manier van berichtgeving heeft enige raakvlakken met het human interest frame van Semetko en Valkenburg (2000). Zij stellen dat het human interest frame een manier is om nieuws te dramatiseren, persoonlijker en emotioneler te maken. Essentieel bij beide benaderingen is dus dat de gebeurtenis vanuit een of persoonlijk emotioneel perspectief wordt beschreven.

De andere vorm van berichtgeving die Wolfsfeld et al. (2008) onderscheiden is de 'defensive mode of reporting'. Deze manier van berichtgeving wordt voornamelijk gebruikt als er veel slachtoffers zijn gevallen aan de kant van de tegenstander. In de berichtgeving wordt het eigen geweld verdedigd door minder aandacht aan de gebeurtenis zelf te besteden. Bij het tonen van de beelden wordt er gebruik gemaakt van een voice-over, waardoor er minder sprake is van dramatisering. Bij deze manier van berichtgeving wordt er vaak meer context geboden. Ook wordt er meer afstand gecreëerd tot de slachtoffers, waardoor medelijden in dit type berichtgeving zal uitblijven. In deze thesis zal de focus daarom niet liggen op de 'defensive mode of reporting', maar op de eerdergenoemde 'victim mode of reporting'.

2.4 Deelconclusie

Het medialandschap is niet statisch, maar verandert continu. Een belangrijke ontwikkeling is dat de grens tussen informatie en entertainment vervaagt, wat ertoe leidt dat het nieuws versimpelt en populariseert. Dit leidt tot tabloidization. Tabloidization, personalisering en de toenemende mate

van sensationeel nieuws staan in relatie met elkaar. Al deze concepten dragen bij aan de toename van zacht nieuws ten opzichte van hard nieuws. Ook zorgen deze concepten dat het publiek zich sneller in het nieuws herkent en zich er tot aangetrokken voelt. Dit is relevant voor het onderzoek, omdat ook human interest hiermee in relatie gelegd kan worden. Onder human interest wordt, kort gezegd, de menselijke kant van het nieuws verstaan. Door tabloidization en personalisering van het nieuws is de focus op verhalen met een human interest invalshoek toegenomen.

In het kader van het onderzoek wordt geanalyseerd hoe de berichtgeving rondom vliegcrash MH17 in het nieuws is gebracht, waarbij de focus ligt op human interest. Dit wordt gedaan aan de hand van de twee kenmerken van medialogica (Altheide, 2010): inhoudelijke elementen (framing) en stijlelementen (beeld). Er wordt in dit onderzoek dus zowel tekst als beeld geanalyseerd. Verder wordt er in deze thesis gefocust op de berichtgeving rondom rampen, omdat MH17 beschouwd wordt als een ramp. Binnen de berichtgeving over rampen zijn er drie fases te onderscheiden: commandopostjournalistiek, de secundaire nieuwsgolf en de nasleep. In dit onderzoek ligt de focus op de tweede fase, de secundaire nieuwsgolf. Hier wordt de focus verlegd naar het leed en de emoties die de ramp met zich meebrengt, wat aansluit op de human interest benadering van het onderzoek.

Hoofdstuk drie

Methodologische verantwoording

In het vorige hoofdstuk is duidelijk geworden dat commercialisering een belangrijke ontwikkeling in het medialandschap is. Commercialisering uit zich door een focus op amusement, sensatie en human interest en het overmatige gebruik van beeld. Deze thesis analyseert de berichtgeving rond vliegramp MH17, waarbij de focus ligt op human interest. In dit hoofdstuk komt de onderzoeksmethode en de operationalisering daarvan aan bod. Daarna wordt beschreven hoe de theoretische concepten gemeten en geoperationaliseerd zijn in de methode en worden de onderzoekseenheden beschreven en verantwoord. Vervolgens wordt de periode waarin het onderzoek plaatsvindt en het aantal eenheden toegelicht. Tot slot volgt de operationalisering van hoe er gekeken wordt of en in hoeverre de drie frames, human interest, responsibility en conflictframe voorkomen in tekst en beeld.

3.1 De onderzoeksmethode

In het onderzoek staat de volgende vraag centraal:

‘Welke rol spelen tabloidization en framing in de berichtgeving over vliegramp MH17 in De Telegraaf en de Volkskrant?’

Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag zal er gebruik gemaakt worden van een kwalitatieve inhoudsanalyse. Inhoudsanalyse staat binnen de communicatiewetenschap vooral bekend als onderzoekstype voor het onderzoeken van mediamateriaal met de bedoeling vragen te beantwoorden over de invloed, rol of functie van massamedia in de samenleving (Wester, 2004). Kenmerkend aan een inhoudsanalyse is dat, in tegenstelling tot andere onderzoekstypen (zoals experimenten, observaties en interviews) het waarnemingsobject niet uit mensen, maar uit de producten die mensen voortbrengen (zoals kranten, tijdschriften, televisieprogramma's en tijdschriften) bestaat. In dit onderzoek zal er gekeken worden naar de manier waarop er geschreven wordt over vliegramp MH17 en welke beelden daarbij gebruikt worden. De focus ligt daarbij op drie frames: human interest, responsibility, en conflict. In het onderzoek wordt voornamelijk aandacht besteed aan tekstuele en visuele aspecten van deze mediateksten. De context waarin dit onderzoek plaatsvindt, is krantenartikelen uit twee Nederlandse kranten: *De Telegraaf* en *de Volkskrant*. Het gaat hierbij om krantenartikelen uit de fysieke krant, waarvan zowel tekst als beeld worden geanalyseerd. Hoe dit geoperationaliseerd wordt is terug te vinden in paragraaf 3.5.

3.2 De kranten die onderzocht worden

Voor dit onderzoek is de keuze gemaakt om berichtgeving in twee kranten te analyseren: *De Telegraaf* en de *Volkskrant*. Deze keus is gemaakt, omdat de genoemde kranten erg van elkaar verschillen. Het gaat hier om het (in hoofdstuk twee uiteengezette) verschil tussen kwaliteitskranten en populaire kranten. Kwaliteitskranten streven ernaar om berichten uit meerdere invalshoeken te benaderen. Berichtgeving in kwaliteitskranten wordt gezien als veelzijdig, genuanceerd en met een hoge mate van diepgang. Kwaliteitskranten besteden veel aandacht aan onderwerpen als politiek, wetenschap en economie. De *Volkskrant* wordt omschreven als een Nederlandse kwaliteitskrant, waarbij de doelgroep voornamelijk uit hoger opgeleiden bestaat. In de *Volkskrant* ligt de focus op onderzoeksjournalistiek en zijn er veel achtergrondreportages te vinden (Brusse et al., 2006, pp. 32-40). Dit staat in contrast met *De Telegraaf*, welke omschreven wordt als populaire krant. Populaire kranten besteden, naast algemeen nieuws, veel aandacht aan amusement. In deze kranten is meer aandacht voor zacht nieuws en wordt een subjectiever discours aangehouden. Vooraf is de verwachting dat er in *De Telegraaf* meer gefocust wordt op human interest, een kenmerk van populaire kranten. Toch is er ook te zien dat kwaliteitskranten steeds meer artikelen vanuit het human interest perspectief benaderen. Dit wordt gesteld met het fenomeen tabloidization (Kurtz, 1994) in het achterhoofd, waarbij er een daling plaatsvindt van hard nieuws, en een toename van zacht nieuws. Verder wordt er verwacht dat in beide kranten aandacht besteed wordt aan het conflict- en het responsibility frame, maar dat deze frames meer terug zullen komen in de *Volkskrant*.

Zoals in de inleiding aangegeven is, zijn er in Nederland meerdere kranten die in de categorie van kwaliteitskrant vallen en zijn er ook meerdere populaire kranten te onderscheiden. In dit onderzoek is echter specifiek gekozen voor *De Telegraaf* en de *Volkskrant*. Dit, omdat dit zowel de kwaliteitskrant als de populaire krant zijn met de hoogste oplage. In 2013 was de oplage van *De Telegraaf* 671.860. Ter vergelijking: het *Algemeen Dagblad* (AD) had in 2013 een oplage van 489.746. De oplage van de *Volkskrant* ligt lager dan die van *De Telegraaf*, maar is met 298.065 wel de kwaliteitskrant met de hoogste oplage van Nederland. Ter vergelijking: De oplage van *Trouw* in 2013 was respectievelijk 122.407, de oplage van het *NRC Handelsblad* was 215.037 en de oplage van het *Parool* was (maar) 77.752. (bron: <http://www.oplagen-dagbladen.nl/>).

3.3 Tijdsperiode

Sinds op 17 juli in het nieuws is gekomen dat toestel MH17 neergestort is, is de berichtgeving daarover niet te stoppen. Om een selectie te maken in onderzoekseenheden wordt gebruik gemaakt van de fases van berichtgeving tijdens een ramp die vastgesteld zijn door P.L.M. Vasterman (2008). Hij stelt dat de berichtgeving tijdens rampen drie fases doorloopt: commandopostjournalistiek, de

secundaire nieuwsgolf en de nasleep. De eerste fase: commandopostjournalistiek, is van korte duur en speelt zich af de eerste twee dagen van de ramp. Daarna volgt de tweede fase: de secundaire nieuwsgolf, waarin de ramp nog wekenlang het nieuws domineert. De nasleep is de fase die volgt en wordt omschreven als de fase wanneer de ramp geleidelijk uit het nieuws verdwijnt. De artikelen die geanalyseerd zullen worden, zullen komen uit de secundaire nieuwsgolf, die volgens Vasterman (2008) plaatsvindt in de eerste weken na de ramp, maar niet de eerste twee dagen. Vasterman (2008, pp. 107-108) stelt dat in deze fase de media veel aandacht zullen besteden aan de persoonlijke ervaringen van slachtoffers, nabestaanden, ooggetuigen en reddingswerkers, maar ook dat de schuldvraag naar voren komt. Gezien de context van de ramp zal naast het responsibility frame waarschijnlijk ook het conflict frame een rol spelen. De tijdsperiode zal daarom zijn vanaf 18 juli tot (ongeveer) 18 september. Buiten deze periode om zal er ook een aantal artikelen over de herdenking, welke plaats heeft gevonden op 10 november 2014, geanalyseerd worden. Dit, omdat deze herdenking voor een 'opleving' in de berichtgeving rondom vliegcrash MH17 heeft gezorgd.

3.4 Aantal eenheden en selectiecriteria

Het aantal artikelen dat geanalyseerd wordt is vijftig. Er zullen zowel vijftientig artikelen uit *De Telegraaf* als vijftientig artikelen uit de *Volkscrant* geanalyseerd worden. Belangrijk selectie criterium is dat alle artikelen die geanalyseerd zullen worden een combinatie van tekst en beeld bevatten. De artikelen zullen gegenereerd worden via de websites van beide kranten, waarbij de zoekterm MH17 wordt gebruikt. Vervolgens is de tijdsperiode, zoals in paragraaf 3.3 toegelicht is, afgebakend naar twee maanden: 18 juli tot 18 september met de uitzondering van een aantal artikelen over de herdenking die 10 november 2014 plaats heeft gevonden.

3.5 Operationalisering

Om antwoord te geven op de vraag welke rol tabloidization en framing spelen in de berichtgeving over vliegcrash MH17 in *De Telegraaf* en de *Volkscrant* zullen er een aantal concepten geoperationaliseerd moeten worden. Omdat er in het onderzoek twee verschillende kranten geanalyseerd worden (een populaire en een kwaliteitskrant) zal er gekeken worden in hoeverre er sprake is van tabloidization. Dit wordt in paragraaf 3.5.1 geoperationaliseerd. Verder wordt er gekeken naar framing (paragraaf 3.5.2): hoe en op welke manier wordt het human interest, het conflict en het responsibility frame gehanteerd in tekst en beeld. Omdat niet alleen tekst, maar ook beeld wordt geanalyseerd, wordt in paragraaf 3.5.3 beschreven hoe dit wordt geoperationaliseerd.

3.5.1 Operationalisering: tabloidization

Tabloidization heeft betrekking op de toenemende popularisering van het nieuws en de veronderstelde negatieve consequenties daarvan (Vasterman, 2004; Brants en van Praag, 2005). Om tabloidization te meten wordt er gebruik gemaakt van een aantal vragen, die door de onderzoeker opgesteld zijn aan de hand van de theorie zoals in hoofdstuk twee besproken. Deze zullen hieronder worden toegelicht.

- *Hoe is de titel geformuleerd?*

Met deze vraag worden de koppen van de artikelen geanalyseerd. Er zal gekeken worden naar de wijze waarop deze geformuleerd zijn. De verwachting is dat de titels van artikelen uit de populaire krant (in dit geval *De Telegraaf*) meer gericht zijn op sensatie, terwijl de titels van de kwaliteitskrant (in dit geval *de Volkskrant*) formeler en wellicht ook informatiever zullen zijn. Sensatie in titels wordt gemeten aan de hand van uitroeptekens en lettergrootte.

- *Wat is het onderwerp van het artikel?*

Met deze vraag wordt bedoeld waar de onderzoekseenheden of artikelen over gaan. Deze variabele is belangrijk, om te weten te komen welke onderwerpen er in relatie met vliegcrash MH17 worden gelegd. Binnen het kader van tabloidization zal er gekeken worden of de artikelen gaan over de ramp zelf of het leed (met zoektermen als slachtoffers, nabestaanden, rouwdiensten etc.) eromheen. Dit kan in relatie gelegd worden met de toenemende mate van human interest verhalen bij human interest, wat leidt tot personalisering van het nieuws (Gunter, 2004). Hoe meer er sprake is van berichtgeving over leed (aan de hand van bovengenoemde zoektermen), hoe hoger de mate van tabloidization.

- *Wat is de toon van het nieuws?*

Met toon van het nieuws wordt bedoeld hoe de artikelen geschreven zijn. In hoofdstuk twee is toegelicht dat het discours in populaire kranten doorgaans subjectiever is (Kurtz, 1994). Om de toon van het artikel te ontdekken worden de teksten nauwkeurig doorgelezen. Er is bij deze vraag niet gekozen om categorieën als positief, negatief en neutraal te noemen, omdat dit niet relevant is op het gebied van tabloidization. Relevanter is om te analyseren of de toon zakelijk of meer human interest of sensationeel is. De artikelen van *De Telegraaf* en *de Volkskrant* worden hierbij vergeleken, omdat op die manier geanalyseerd kan worden of de theorie van Kurtz (1994) nog steeds relevant is of dat het meer aansluit bij zijn bevinding dat tabloidization ook steeds vaker voorkomt in kwaliteitskranten.

3.5.2 Operationalisering: het vaststellen van frames in tekst

Zoals eerder genoemd focust het onderzoek zich op framing op het gebied van human interest, maar zal er ook geanalyseerd worden of het conflict- en responsibility frame in de teksten terugkomen.

Om te kijken op welke manier de berichten over vliegcrash MH17 worden geframed is gebruik gemaakt van een instrument van Semetko en Valkenburg (2000). Aan de hand van twintig vragen, die beantwoord moeten worden met ja of nee, kan vastgesteld worden in welke mate een frame in een krantenartikel voorkomt. In het kader van het onderzoek wordt er gekeken naar de stellingen van het human interest, het conflict- en het responsibilityframe. Hieronder worden deze stellingen per frame genoemd.

Human interest frame

- *Het artikel geeft een menselijk voorbeeld bij 'een menselijk gezicht' aan het onderwerp*
- *Het artikel maakt gebruik van bijvoeglijke naamwoorden of persoonlijke kenschetsten die betrekking hebben op belediging, empathie, sympathie of medelijden*
- *Het artikel legt nadruk op hoe het probleem/onderwerp individuen of groepen raakt*
- *Het artikel duikt in het privéleven of de persoonlijke omstandigheden van de actoren*
- *Het artikel bevat visuele informatie die gevoelens van belediging, empathie, sympathie of medelijden kan opwekken.*

Conflict frame

- *Het artikel geeft onenigheid tussen partijen/individuen/groepen/ landen weer.*
- *De partijen/individuen/groepen/ landen in het artikel verwijten elkaar.*
- *Het artikel geeft meerdere kanten van eenzelfde probleem/onderwerp weer.*
- *Het artikel spreekt over winnaars en verliezers.*

Responsibility frame

- *Het artikel suggereert dat (een onderdeel van) de overheid het probleem kan verzachten.*
- *Het artikel suggereert dat (een onderdeel van) de overheid verantwoordelijk is voor het onderwerp/probleem.*
- *Het artikel behandelt mogelijke oplossingen voor het probleem/onderwerp*

Aan de hand van deze stellingen zal bepaald worden in hoeverre het artikel voldoet aan één of meerdere van deze frames.

3.5.3 Operationalisering: het vaststellen van frames in beeld

Verder is van belang dat er niet alleen gekeken wordt naar de frames in de teksten, ook beelden zijn in dit onderzoek belangrijk. De beeldanalyse kan in relatie gelegd worden met tabloidization. Dit is omdat bij tabloidization beelden belangrijker zijn en prominenter worden weergegeven. Ook kunnen de beelden een aanvulling vormen op wat er gevonden wordt in de tekst. Eén van de gestelde verwachtingen is dat de nadruk in de artikelen ligt op human interest en dat ook het conflict- en responsibility frame terugkomen. Er zal gekeken worden of en hoe het beeld hierbij aansluit.

Om dit vast te kunnen stellen, moet er duidelijk beschreven worden wat er precies te zien is op de beelden die bij de artikelen geplaatst zijn. Daarnaast is het belangrijk om te analyseren hoe het beeld zich verhoudt met de tekst. Het analyseren van beeld zal gedaan worden aan de hand van visual framing. Rodriguez en Dimitrova (2011) onderscheiden vier niveaus van visual framing die een hulpmiddel vormen bij het toekennen van betekenis aan beelden: denotative systems, stylistic-semiotic systems, connotative systems en ideological representations. De auteurs zien dit als een basis voor het herkennen van frames in beeldmateriaal. Aan de hand van deze vier niveaus worden in dit onderzoek per foto een aantal vragen gesteld om erachter te komen welke visuele frames te herkennen zijn. Hieronder worden deze vragen per niveau genoemd.

Niveau één: Denotative systems

Wie of wat wordt afgebeeld op de foto?

Niveau twee: Stylistic-semiotic systems

Welke redactionele en stilistische keuzes zijn er gemaakt?

- Plaatsing in een krant, plaatsing op een pagina
- Stilistische aspecten: afstand van persoon of gebeurtenis tot de camera (close-up, medium shot, long shot), pose en letterlijke framing (van boven, van onderaf, alleen gezicht of juist hele lichaam) mate van interactie met publiek

Niveau drie: Connotative systems

Welke ideeën en concepten zijn zichtbaar?

- Abstracte en figuratieve symbolen en visuele metaforen

Niveau vier: Ideological representations

Zijn er verbanden of overeenkomsten met andere foto's?

- Welke belangen worden behartigd door deze representaties?
- Welke stemmen worden gehoord en welke ideeën domineren?

Kanttekening beeldanalyse

Belangrijk om hierbij te vermelden is dat niet alle niveaus op de beelden van toepassing zullen zijn. In het onderzoek ligt de focus, gezien de onderzoeksvraag, voornamelijk op de eerste drie niveaus: denotative systems, stylistic-semiotic systems en connotative systems. Het vierde niveau, ideological representations geeft antwoord op de vraag **waarom** iets op deze manier is afgebeeld. Deze beeldanalyse beoogt antwoord te geven op de vraag **hoe** vliegcrash MH17 is afgebeeld, waardoor het vierde niveau niet of nauwelijks relevant is.

Hoofdstuk vier

Analyse / onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk zijn argumenten voor het beantwoorden van de vraag welke rol tabloidization en framing spelen in de berichtgeving over vliegcrash MH17 in *De Telegraaf* en *de Volkskrant* te vinden. De analyse die gedaan is bestaat uit twee delen: tekst en beeld. Binnen de tekstuele analyse wordt onderzoek gedaan naar tabloidization (Kurtz, 1994) en framing (Semetko en Valkenburg, 2000). Het beeldonderzoek wordt gedaan aan de hand van visual framing (Rodriguez en Dimitrova, 2011). In paragraaf 4.1 is deel één van de tekstuele analyse te vinden: tabloidization. Deze paragraaf is onderverdeeld in drie deelparagrafen: 4.1.1 titel, 4.1.2 onderwerp, 4.1.3 toon van het nieuws. Om de resultaten met betrekking tot tabloidization inzichtelijk te maken zijn bij elk van deze deelparagrafen taartdiagrammen met percentages toegevoegd. Dit betreft geen kwantitatief onderzoek, maar op deze manier wordt er een duidelijk overzicht gegeven van de resultaten. Daarna volgt, in paragraaf 4.2, het tweede deel van de tekstuele analyse: framing. Deze paragraaf is ingedeeld aan de hand van de onderzochte frames: het human interest frame (4.2.1), het conflict frame (4.2.2) en het responsibility frame (4.2.3). In paragraaf 4.3 komt de beeldanalyse aan bod. In de eerste twee deelparagrafen worden resultaten van de beeldanalyse van *De Telegraaf* (4.3.1) en *de Volkskrant* (4.3.2) uiteengezet. In paragraaf 4.3.3 worden de beelden met elkaar vergeleken.

4.1 Tekstuele analyse: tabloidization

Om te bepalen in hoeverre er sprake is van tabloidization in zowel *De Telegraaf* als *de Volkskrant* zijn drie zaken geanalyseerd: de titel, het onderwerp van het artikel en de toon van het nieuws. Om te duiden over welk artikel het gaat zal de titel, de krant waarin het artikel verschenen is en de datum van plaatsing genoemd worden als verwijzing. Hieronder de resultaten van de analyse op het gebied van tabloidization. Op basis van deze resultaten kan er in het hoofdstuk conclusie en discussie antwoord gegeven worden op de volgende deelvraag:

‘Op welke manier is tabloidization terug te zien in De Telegraaf en de Volkskrant?’

4.1.1 Titel

Aan de hand van de geanalyseerde artikelen is te zien dat *de Volkskrant* en *De Telegraaf* een breed scala aan titels gebruiken. Beide kranten hanteren ruimschoots informatieve titels zoals *‘De bewijsstukken: Wie schoot MH17 neer?’ – de Volkskrant, 19 juli 2014* of *‘Zwarte doos MH17 gevonden’ – De Telegraaf, 20 juli 2014*. De informatieve titels hebben bij *de Volkskrant* duidelijk de overhand en staan bij *De Telegraaf* op de tweede plaats.

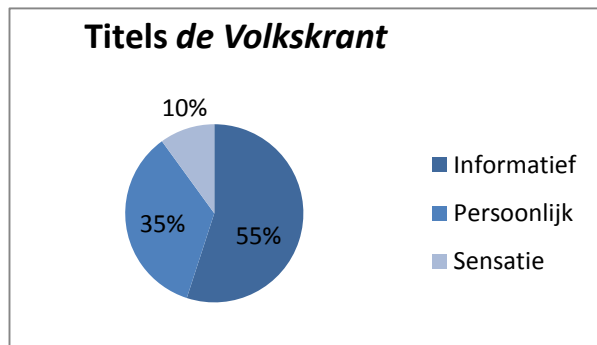
Ten tweede zijn er ook titels met een meer persoonlijke invalshoek te vinden, zoals: *'Esther, Sergio, Elsemiek en Julian wilden gewoon op vakantie' – de Volkskrant, 21 juli 2014*. In deze titel worden vier namen genoemd, allemaal inzittenden van MH17. Deze titel wil bij de lezer een gevoel teweeg brengen, roept emotie op. Een ander voorbeeld van een 'persoonlijke' titel is deze: *'Wanneer komt mijn geliefde terug' – de Volkskrant, 19 juli 2014*. Hier wordt de onzekerheid die de dagen na de crash bij de nabestaanden goed 'gevangen'. Deze voorbeelden van het specifiek noemen van namen en duidelijk maken dat het gaat om dierbaren past binnen de toenemende mate van personalisering in het nieuws (Ulribe en Gunter, 2004). Niet alleen *de Volkskrant*, ook *De Telegraaf* maakt gebruik van persoonlijke titels zoals *'Vaarwel meester, rust zacht'*, een artikel geplaatst op 21 juli 2014, welke betrekking heeft op één van de slachtoffers van MH17. Door het woord meester te gebruiken, wordt duidelijk gemaakt dat de slachtoffers 'gewoon' mensen zijn, met 'gewone' beroepen.

Een ander soort titels betreft het herdenken van de slachtoffers. Beide kranten hebben het over de herdenking van de slachtoffers, maar er is wel een verschil te herkennen in hoe dit gedaan wordt. In *de Volkskrant* is de titel over de herdenking meer informatief: *'Zo herdacht Nederland de slachtoffers van de vliegtuigramp' – de Volkskrant, 23 juli 2014*, terwijl *De Telegraaf* het persoonlijker aanpakt: *'Ontroerendste MH17-initiatieven' – de Telegraaf, 26 juli 2014*. Verder wordt in *De Telegraaf* meer aandacht besteed aan individuele initiatieven voor MH17. Dit uit zich in aparte artikelen over een afscheidslied voor de slachtoffers (*Afscheidslied MH17-slachtoffers viraal' – De Telegraaf, 21 juli 2014*) en een artikel over een 15-jarige jongen die een initiatief heeft opgezet (*'Ruben (15) in actie voor MH17' – De Telegraaf, 22 juli 2014*). Al met al hebben titels met een persoonlijke invalshoek de overhand bij *De Telegraaf* en komen zij op de tweede plaats bij *de Volkskrant*.

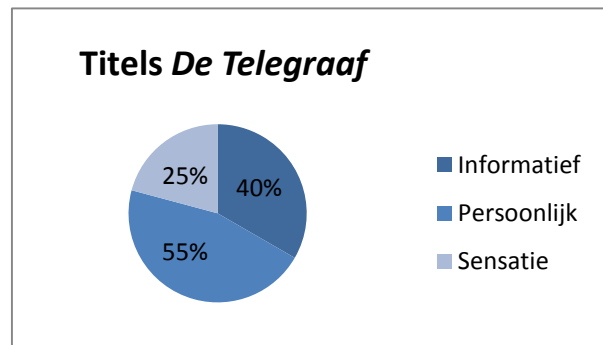
Verder zijn er titels waarin bekende personen en/of autoriteiten genoemd worden. In *de Volkskrant* wordt het koningspaar meerdere keren in de titel genoemd, zowel apart als gezamenlijk. Voorbeelden hiervan zijn *'Koning diep getroffen door vreselijk nieuws' – de Volkskrant, 17 juli 2014* en *'Koning en koningin: In onze gedachten zijn wij bij hen' – de Volkskrant, 18 juli 2014*. Bekende namen trekken de aandacht en maken het artikel toegankelijk, waardoor een lezer sneller geneigd is om het artikel te lezen. Het noemen van beroemdheden of invloedrijke personen sluit aan bij de theorie uit hoofdstuk twee met betrekking tot sensatie (Kurtz, 1994). In de titels van *De Telegraaf* worden vaker beroemdheden genoemd, zeker in de eerste dagen na de ramp. *'BN'ers in shock om drama MH17' – De Telegraaf, 18 juli 2014* en *'3JS verliezen vriend bij ramp MH17' – De Telegraaf, 18 juli 2014* zijn hier voorbeelden van. Het noemen van invloedrijke personen en/of beroemdheden valt onder sensatie. Bij beide kranten staat dit op de derde plaats, zij het prominenter bij *De Telegraaf*.

Een ander opvallend punt is het gebruik van MH17 in de titel. Dit wordt in *De Telegraaf* (met 95% van de geanalyseerde artikelen) veel vaker gedaan dan in *de Volkskrant*, waar slechts in 20% van

de geanalyseerde artikelen MH17 in de titel genoemd wordt. In de discussie zal hier verder op ingegaan worden.

Figuur 1 - Titels Volkskrant

Figuur 2 - Titels Telegraaf

4.1.2 Onderwerp van het nieuws

Volgens de in hoofdstuk twee besproken theorie, uit commercialisering zich onder andere in een toenemende aandacht voor 'makkelijke' onderwerpen als entertainment en sensatie. Het onderwerp MH17 valt onder rampberichtgeving, zoals Joye (2011) deze typeert. Aan de hand van de theorie over mediahypes van Vasterman (2004, p.240) kan er in het geval van MH17 gesproken worden van een mediahype. Vasterman onderscheidt twee soorten mediahypes. In het geval van MH17 is er sprake van een extensiverende mediahype, waarbij de berichtgeving verbreed wordt. Er komen dus allerlei verschillende onderwerpen aan bod die op een bepaalde manier verband hebben met MH17.

In beide kranten zijn, zoals een extensiverende mediahype betaamt, rondom MH17 verschillende onderwerpen te ontdekken. Als eerste zijn er de artikelen die informatie geven over wat er gaande is. Deze artikelen zijn zowel in *De Telegraaf* als *de Volkskrant* terug te zien, maar in *de Volkskrant* is dit in meerdere mate het geval. Daar valt 30% van de artikelen in de categorie informatie, terwijl dit in *De Telegraaf* slechts 20% is. In beide kranten wordt, op 24 juli (een week nadat toestel MH17 neergestort is), een soortgelijk artikel geplaatst met een vrijwel identieke titel: 'Een week van ramp tot rouw' in *de Volkskrant* en 'MH17: een week van ramp tot rouw' in *De Telegraaf*. In beide artikelen wordt de week na de ramp van dag tot dag besproken. Opvallend is dat de tekst van de artikelen in beide kranten vrijwel identiek is. Alleen de opmaak verschilt. Zo wordt er in het artikel van *de Volkskrant* meer gebruik gemaakt van beeld (hier wordt dieper op ingegaan in paragraaf 4.3: Beeldanalyse).

Een ander onderwerp dat in beide kranten sterk terugkomt wordt gevormd door de slachtoffers en nabestaanden. Over dit onderwerp zijn in beide kranten de meeste artikelen te vinden (40% van de artikelen in *de Volkskrant* en 45% van de artikelen in *De Telegraaf*). In de dagen na de ramp lag de focus voornamelijk op de slachtoffers en hun nabestaanden. Dit komt overeen met de theorie van Vasterman (2008). Hij stelt dat in de tweede fase van rampberichtgeving, die één of

twee dagen na de ramp begint, de focus van de berichtgeving verlegd wordt naar het leed en de emoties die de ramp met zich meebrengt. Dit is in beide kranten terug te zien, alleen wordt dit wel op een andere wijze geformuleerd. Eén van de artikelen uit *de Volkskrant* (met de titel: *‘Wanneer komt mijn geliefde terug’*) focust zich op de onzekerheid die ‘klemmend’ wordt genoemd. Verder wordt in het artikel vooral ingegaan op het proces van identificatie en hoe elke keuze die op dit gebied gemaakt wordt gevolgen kan hebben voor de nabestaanden en hun mogelijkheid om hun geliefden te begraven of te cremen, respect te betuigen en te rouwen. Dit artikel bevat, zoals de titel doet vermoeden, dus geen persoonlijk verhaal, maar focust zich wel op de zware tijd die de nabestaanden van de slachtoffers van MH17 tegemoet gaan, waardoor het artikel toch onder deze categorie geschaard kan worden. Een ander artikel uit *de Volkskrant* dat zich focust op slachtoffers en nabestaanden is het artikel: *‘Esther, Serge, Elsemiek en Julian wilden gewoon op vakantie’*. In dit artikel wordt het verhaal van Remco de Ridder verteld. Zijn halfzus en haar gezin kwamen om het leven met rampvlucht MH17. Er wordt treffend geschreven over hoe zijn zusje hem opbelde om het nieuws dat hun halfzus, haar man en twee kinderen in een vliegtuig zaten dat gecrasht was. In het artikel komt vooral het ongeloof goed naar boven: de Ridder kan wat er gebeurd is niet bevatten en stelt dat zoiets ‘alleen in films’ zou gebeuren en bij mensen die je niet kent. Vooral de laatste passage van het artikel is treffend:

‘In Den Haag staat een huis vol spullen die zij nooit meer zullen gebruiken. Zulke huizen staan door heel Nederland. De kinderen verschijnen na de zomervakantie niet meer op school. De vader begint niet aan die nieuwe baan. Een heel gezin, met al haar dynamiek, is weggevaagd. En met hen 294 anderen.’

Hier is duidelijk de impact van de ramp beschreven. De Ridder beschrijft hier niet alleen wat het verlies van zijn nabestaanden met zich meebrengt, maar geeft ook aan dat er nog zoveel andere slachtoffers zijn, die door hetzelfde proces zullen gaan als hij.

Ook in *De Telegraaf* wordt er veel geschreven over slachtoffers en nabestaanden. Een opvallend artikel in deze categorie is: *‘Geef MH17 een gezicht’*. In dit artikel werd een oproep gedaan aan familie, vrienden, collega’s en kennissen van de nabestaanden om herinneringen aan de slachtoffers te delen en met Nederland te delen wie de mensen aan boord van MH17 waren, waar zij voor stonden en hoe zij worden gemist. Bijdragen konden gemaild worden naar de redactie. Onder deze oproep staan dus verschillende verhalen over degenen die omgekomen zijn de crash. Verhalen komen uit allerlei richtingen: van een rector van het Onze Lieve Vrouwelyceum in Breda waar twee van de slachtoffers op school zaten tot een man die verdrietig is om het verlies van ‘een fijne collega’. In dit artikel staan zowel de namen van de slachtoffers gepubliceerd als foto’s erbij. Ook

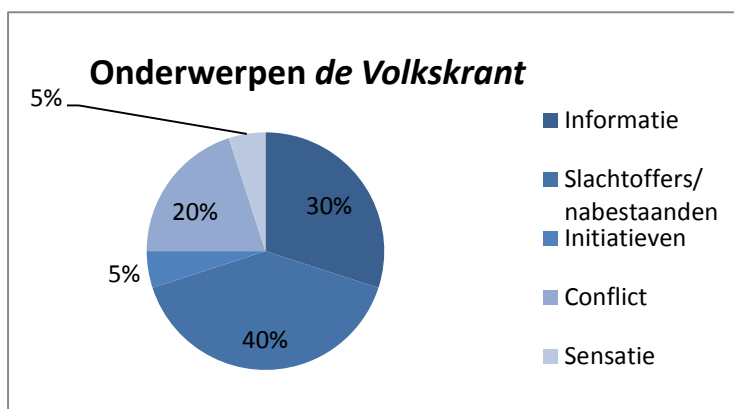
worden er veel persoonlijke details over de slachtoffers onthuld. Een ander artikel in *De Telegraaf* waar de focus ligt op de slachtoffers is 'Vaarwel meester, rust zacht'. Dit artikel begint met het vaststellen dat het internet enkele dagen na de vliegtuigramp in Oekraïne is volgestroomd met hartverscheurende verhalen van nabestaanden. In dit artikel ligt de focus op het verhaal van Avital Elbaz. Haar drie kinderen verloren hun schoolmeester tijdens de ramp. Hier wordt duidelijk dat de ramp niet alleen directe nabestaanden als familie en vrienden treft, maar ook mensen die in het eerste opzicht minder dichtbij staan.

Een onderwerp dat in lijn ligt met de slachtoffers en nabestaanden is de initiatieven die georganiseerd worden rondom MH17 en overige manieren waarop de slachtoffers herinnert worden. Dit kan gecategoriseerd worden onder de noemer 'herdenkingen'. De reden dat dit een aparte categorie is, en niet onder de categorie slachtoffers en nabestaanden wordt geschaard, is dat er veel manieren zijn waarop de slachtoffers herdacht zijn. Dit gaat in zekere zin over de slachtoffers zelf, wat persoonlijk is, maar omdat er ook aandacht is voor de vele (individuele) initiatieven die rond MH17 zijn georganiseerd én er een landelijke herdenking is geweest. Zowel in *de Volkskrant* als *De Telegraaf* wordt aandacht besteed aan de verschillende manieren van het herdenken van de slachtoffers. In *De Telegraaf* ligt dit percentage hoger dan in *de Volkskrant*. Daar gaat slechts 5% van de artikelen over de herdenkingen, terwijl dit in *De Telegraaf* 20% is. Het verschil tussen de geanalyseerde artikelen is dat in *de Volkskrant* in één artikel meerdere initiatieven genoemd worden (*Zo herdacht Nederland de slachtoffers van de vliegtuigramp*) en dat er in *De Telegraaf* meerdere artikelen worden besteed aan 'losse' initiatieven. 'Afscheidslied MH17-slachtoffers viraal' en 'Ruben (15) in actie voor MH17' zijn hier voorbeelden van. In beide artikelen wordt dieper ingegaan op een initiatief georganiseerd door één bepaald persoon. In *De Telegraaf* is ook een artikel te vinden waarbij de meest ontroerende initiatieven rondom MH17 belicht wordt.

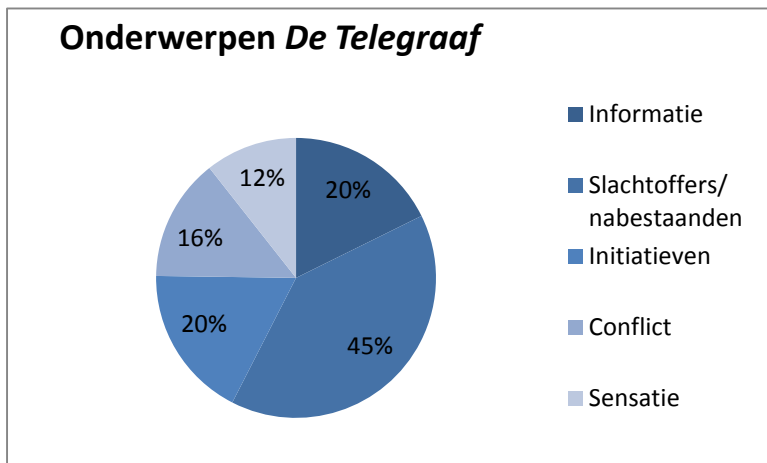
Heel anders is het onderwerp conflict, een onderwerp waar beide kranten ongeveer in dezelfde mate aandacht aan besteden (20% van de artikelen in *de Volkskrant* en 16% van de artikelen in *De Telegraaf*). MH17 is niet alleen een ramp, maar brengt ook sterk een conflict met zich mee. Hier wordt vooral gefocust op de vraag hoe dit heeft kunnen gebeuren. In het nieuws kwam ook al snel het bericht dat het toestel neergeschoten zou zijn. In beide kranten wordt aandacht besteed aan dit bericht. In *de Volkskrant* ligt de focus op wie toestel MH17 heeft neergeschoten ('*De bewijsstukken: wie schoot MH17 neer*'). Het artikel begint met het gegeven dat Oekraïners en separatisten elkaar de schuld geven, maar dat diverse aanwijzingen wijzen in de richting van de pro-Russische rebellen. Dit wordt versterkt aan de hand van diverse mogelijke 'bewijsstukken'. Pro-Russische separatisten in Oost-Oekraïne hebben bijvoorbeeld al meerdere vliegtuigen en helikopters neergeschoten, wat het volgens deskundigen aannemelijk maakt dat zij ook verantwoordelijk zijn voor de aanslag op MH17. Dit artikel heeft dus duidelijk als doel om erachter te komen wie

verantwoordelijk is. Een ander artikel komt uit *De Telegraaf* ('*Bewijs neerschieten MH17 steeds sterker*'). Ook in dit artikel wordt 'bewijs' geleverd, maar dan over of MH17 wel of niet is neergeschoten. In het artikel van *de Volkskrant* ligt de focus meer op **wie MH17 heeft neergehaald** in plaats van op **of MH17 wel of niet is neergehaald**. Toch komt het artikel uit *De Telegraaf* tot dezelfde conclusie als het artikel uit *de Volkskrant*: dat de rebellen in Oost-Oekraïne verantwoordelijk zijn voor het neerschieten van de Boeing 777 met bijna 300 mensen aan boord. Verder zijn er in de categorie conflict ook andere onderwerpen die genoemd worden. Zo wordt er in *de Volkskrant* aandacht besteed aan het feit dat er gevechten plaatsvinden op de rampplek waar MH17 is neergestort ('*Zeker 5 doden bij gevechten rampplek MH17*'). Ook is er in *de Volkskrant* aandacht voor de fouten die gemaakt zijn bij de Nederlandse zoektocht naar slachtoffers van MH17. Ook in *De Telegraaf* wordt hier aandacht aan besteed. De artikelen hebben een vrijwel identieke inhoud, maar in *de Volkskrant* wordt er iets uitgebreider ingegaan op welke fouten er precies zijn gemaakt. Ook brengt *de Volkskrant* meer details, zoals het noemen van de naam van de persoon voor wie er een slechte tolk was geregeld (wat genoemd wordt als één van de fouten van de zoektocht naar slachtoffers van MH17). In het artikel van *De Telegraaf* worden dit soort details niet genoemd.

De laatste categorie met onderwerpen die onder MH17 vallen bevat artikelen waar bekende of invloedrijke personen worden genoemd. Dit kan in lijn gelegd worden met sensatie en is in beide kranten terug te zien, al verschilt de manier waarop dit gedaan wordt. In *de Volkskrant* valt 5% van de geanalyseerde artikelen onder sensatie en is te zien dat de koning en koningin een belangrijke rol spelen. Verder worden in *de Volkskrant* wereldleiders en andere (Nederlandse) politici aangehaald als invloedrijke personen. In *De Telegraaf* wordt meer gebruik gemaakt van sensatie. 12% van de geanalyseerde artikelen hebben een sensationele achtergrond. In tegenstelling met *de Volkskrant*, worden er in *De Telegraaf* ook beroemdheden genoemd. In meerdere artikelen van *De Telegraaf* worden BN'ers genoemd. Eén dag na de ramp kwam de krant al met een artikel met de 3JS in de hoofdrol. In het artikel '*3JS verliezen vriend bij ramp MH17*' wordt geschreven dat een vriend van de 3JS (band uit Volendam) omgekomen is bij MH17 en dat de mannen in diepe rouw zijn. Het gaat om Cor Pan en zijn vriendin Neeltje die aldus de band op Twitter 'zomaar uit het leven zijn getrokken'.

Figuur 3: Onderwerpen de Volkskrant

Figuur 4: Onderwerpen *De Telegraaf*

4.1.3 Toon van het nieuws

In de artikelen is gekeken op welke manier er over MH17 wordt geschreven. Na een grondige analyse van de artikelen zijn er drie categorieën te onderscheiden: informatief/zakelijk, human interest en sensationeel. In beide kranten hebben de meeste artikelen een human interest benadering. De percentages liggen dicht bij elkaar: in *de Volkskrant* heeft 48% van de artikelen een human interest toon. Het percentage van *De Telegraaf* ligt, met 52% iets hoger. Na human interest komen de artikelen met een informatieve toon. In *de Volkskrant* wordt in 37% van de geanalyseerde artikelen een informatieve toon gebruikt. Bij *De Telegraaf* is dit 32%. Ook hier liggen de percentages dus dicht bij elkaar. De categorie die het minst voorkwam was sensatie. Naar verwachting werd er in *De Telegraaf* (16%) meer gebruik gemaakt van een sensationele toon dan in *de Volkskrant* (12%).

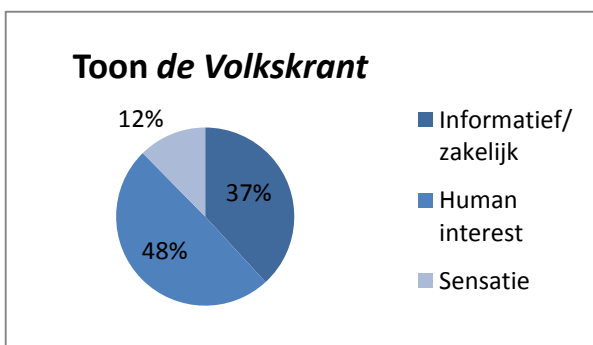
Er zijn, naar verwachting, veel artikelen die op een human interest manier benaderd worden. Kenmerkend aan deze artikelen is het woordgebruik dat aangeeft dat MH17 een zeer grote impact heeft gehad, niet alleen op de nabestaanden, maar op heel Nederland. In het artikel van *de Volkskrant* ('Koning: ramp slaat diepe wond in samenleving') wordt medeleven betuigd door de koning en de koningin van het land in de vorm van de volgende passage:

'De koning zei dat hij en koningin Maxima diep geraakt zijn door de schrijnende persoonlijke verhalen van mensen die dierbaren hebben verloren. Mensen wier leven in scherven ligt. Hun verdriet, hun onmacht en hun wanhoop snijden ons door de ziel' (bron: 'Koning: ramp slaat diepe wond in samenleving' – de Volkskrant, 21 juli 2014). Door het gebruik van woorden als schrijnend, onmacht en wanhoop komt de nadruk te liggen op hoe erg deze ramp is voor de nabestaanden, waar de focus op ligt in dit artikel. Een ander belangrijk artikel met een human interest benadering is de identificatie van de slachtoffers. Beide kranten besteden aandacht aan dit onderwerp. Het verschil is dat *de Volkskrant* aandacht besteedt aan het eerste slachtoffer dat geïdentificeerd is en stelt dat dit een persoon is met de Nederlandse nationaliteit. *De Telegraaf* legt de nadruk op **wie** het eerste Nederlandse slachtoffer is en noemt deze persoon ook bij naam (Tamara Ernst). Op die manier kan er

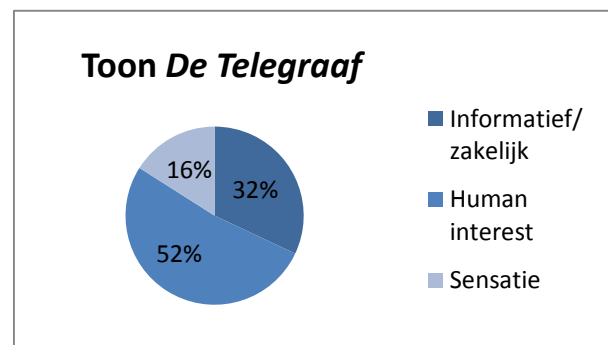
geargumenteerd worden of in dit geval *De Telegraaf* in dit artikel een meer human interest benadering hanteert dan *de Volkskrant*.

De artikelen met een informatieve of 'zakelijke' toon gaan voornamelijk over wat er gaande is rondom MH17. In veel van deze artikelen wordt informatie achter elkaar opgesomd. Hierbij kan gedacht worden aan het artikel '*Een week van ramp tot rouw*' dat zoals hierboven benoemd zowel in *De Telegraaf* als *de Volkskrant* verscheen. Hier wordt van dag tot dag beschreven wat er precies gebeurd is in neutraal taalgebruik. Ook in het artikel '*Belangrijkste feiten over Vliegcramp MH17*' worden feitelijkheden op een rijtje gezet.

Er zijn ook artikelen die in meerdere categorieën vallen, deze zijn dubbel meegeteld bij het berekenen van de percentages. De eerder genoemde oproep van *De Telegraaf* valt onder human interest, maar kan ook bestempeld worden als sensationeel. De verhalen van de slachtoffers die hun naasten hebben ingestuurd passen meer onder de noemer human interest, maar omdat er ook namen en persoonlijke kenmerken worden genoemd zou dit ook sensatie genoemd kunnen worden. Ook het feit dat *De Telegraaf* een oproep heeft gedaan om persoonlijke verhalen in te sturen kan op twee manieren verklaard worden. Aan de ene kant valt het onder human interest, omdat op deze manier de verhalen die normaal gesproken niet zo snel in het nieuws verschijnen ook een podium krijgen. Aan de andere kant trekt het ook de aandacht en kan het vanuit het soort krant (populair) gezien beschouwd worden als sensationeel.

Figuur 5: Toon *de Volkskrant*

Figuur 6: Toon *De Telegraaf*

4.2 Tekstuele analyse: framing

In het onderzoek is gekeken naar de manier waarop het nieuws over vliegcramp MH17 is geframed in *De Telegraaf* en *de Volkskrant* op het gebied van human interest, conflict en responsibility. Dit is gedaan aan de hand van een instrument van Semetko en Valkenburg (2000). Hieronder wordt per frame de belangrijkste resultaten toegelicht. Uiteindelijk wordt in hoofdstuk vijf: conclusie en discussie antwoord gegeven op de volgende deelvraag:

'Welke overeenkomsten en verschillen zijn er te onderscheiden in de hantering van het human interest, conflict, en responsibility frame in De Telegraaf en de Volkskrant?'

4.2.1 Human interest frame

Het human interest frame is zowel in *De Telegraaf* als *de Volkskrant* sterk terug te zien. Aan de hand van de volgende vijf vragen op basis van de theorie van Semetko en Valkenburg (2000) is vastgesteld op welke manier het human interest frame voorkomt.

- *Het artikel geeft een menselijk gezicht aan het artikel*
- *Het artikel maakt gebruik van bijvoeglijke naamwoorden of persoonlijke kenschetsten die betrekking hebben op belediging, empathie, sympathie of medelijden*
- *Het artikel legt nadruk op hoe het probleem/onderwerp individuen of groepen raakt*
- *Het artikel duikt in het privéleven of de persoonlijke omstandigheden van de actoren*
- *Het artikel bevat visuele informatie die gevoelens van belediging, empathie, sympathie of medelijden kan opwekken*

Er is te zien dat *De Telegraaf* en *de Volkskrant* beiden een menselijk gezicht geven aan artikelen, al wordt dit wel op een andere manier gedaan. Beide kranten maken gebruik van het noemen van namen van de slachtoffers. Hierdoor wordt het persoonlijker dan wanneer er geschreven wordt over 'de slachtoffers' als collectief. In *de Volkskrant* worden namen van slachtoffers ook genoemd in de titel (bijvoorbeeld in het artikel: 'Esther, Sergio, Elsemieke en Julian wilden gewoon op vakantie'). In *De Telegraaf* gebeurt dit ook, maar minder prominent in de titel. Wel geeft *De Telegraaf* de slachtoffers letterlijk een gezicht (in het artikel: 'Geef MH17 een gezicht'). In dit artikel, waar een oproep werd gedaan om verhalen en beelden van de slachtoffers te delen, zijn allerlei persoonlijke details over de slachtoffers te lezen. Zo komt de lezer te weten dat Jenny Loh en Sun Po Fan Rotterdamse horecaondernemers zijn en samen reisden met de moeder van Loh. Op die manier raakte de zoon van het stel, Kevin, door de vliegcrash in één klap zijn ouders en oma kwijt. Ook is te lezen in hetzelfde artikel over Paul Goes, Shuba Jaya en hun 21 maanden oude dochtertje Kaela. Zij waren op weg terug naar Maleisië na een bezoek aan zijn ouders. Twee dagen voor de vlucht vierde Shuba nog haar 38e verjaardag bij haar schoonouders in Nederland. Dit zijn slechts twee voorbeelden van de vele persoonlijke verhalen die een menselijk gezicht geven aan het artikel in *De Telegraaf*.

Het gebruik van bijvoeglijke naamwoorden wordt in beide kranten gedaan. De bijvoeglijke naamwoorden die gebruikt worden, hebben voornamelijk betrekking op empathie en medelijden met de slachtoffers. Dit komt tot uiting in de vele artikelen die nabestaanden aan het woord laten. In deze artikelen zijn het voornamelijk persoonlijke eigenschappen van de slachtoffers die genoemd worden. In de titels van de geanalyseerde artikelen zijn ook een aantal bijvoeglijke naamwoorden te vinden. Opvallend hier is dat deze meer betrekking hebben op de ramp als geheel. Zo wordt de ramp in zowel *de Volkskrant* als *De Telegraaf* omschreven als een 'gitzwarte bladzijde'. Ook worden

woorden als afschuw en rouw in relatie gelegd met de ramp. In *de Volkskrant* wordt er zelfs gesproken van een ‘diepe wond in de samenleving’ (uitspraak van Willem-Alexander in het artikel: ‘Koning: *ramp slaat diepe wond in samenleving*’).

De derde vraag, of de artikelen nadruk leggen op hoe MH17 individuen of groepen raakt, is vooral terug te brengen naar de nabestaanden van slachtoffers, maar er zijn ook artikelen waar bekende of invloedrijke personen uiten hoe diep ze zijn geraakt door wat er gebeurd is. Deze artikelen worden gedeeltelijk gezien als sensatie (door bekende of invloedrijke personen expliciet te noemen wordt de aandacht van de lezer getrokken), maar aan de andere kant zijn dit ook gewoon mensen die geraakt worden door wat er gebeurd is. Een voorbeeld hiervan is de koning. Vooral in *de Volkskrant* wordt er aandacht besteed aan hoe hij met de slachtoffers meeleeft. Zo verscheen meteen de dag dat vlucht MH17 neerstortte al het artikel ‘*Koning diep getroffen door vreselijk nieuws*’ waarin hij het volgende zegt: ‘Wij leven intens mee met familie, vrienden, collega’s en bekenden van de slachtoffers en met hen die nog in onzekerheid zijn of hun geliefden aan boord van het toestel waren.’

Hier is dus duidelijk terug te zien dat onze koning en koningin ook begaan zijn met de slachtoffers en hun nabestaanden.

Er is sterk terug te zien dat de artikelen in de privélevens en de persoonlijke omstandigheden van de actoren duiken. Dit is goed in te passen bij het eerder genoemde artikel van *De Telegraaf* dat de slachtoffers van MH17 een gezicht wil geven. In dat artikel lezen we achtergrondverhalen van slachtoffers veelal met betrekking tot hun privélevens. Er zijn ook een aantal artikelen die ingaan op de verhalen van slachtoffers. Eén van die artikelen is het eerder genoemde ‘*Esther, Sergio, Elsemiek en Julian wilden gewoon op vakantie*’ uit *de Volkskrant*. Hier lezen we het verhaal van Remco de Ridder, die door MH17 zijn halfzus, haar man en hun twee kinderen verloor. In dit artikel wordt niet alleen de impact goed weergegeven, maar kom je ook te weten dat het gezin drie weken rond wilden trekken in Maleisië, waar ze gekke beesten en imposante tempels wilden bekijken. Ook is te lezen dat het gezin in Den Haag woonde. Allemaal details die bij een passen bij de ‘victim mode of reporting’ (Wolfsfeld et al. 2008).

In zowel *De Telegraaf* als *de Volkskrant* wordt gebruik gemaakt van visuele informatie die gevoelens kan opwekken. In het geval van MH17 zijn deze beelden vooral gericht op het opwekken van empathie/sympathie en medelijden. Toch is er een verschil in beeldmateriaal te zien. In het artikel ‘*Geef MH17 een gezicht*’ uit *De Telegraaf* werd een oproep gedaan om foto’s en verhalen van de slachtoffers te delen, waar veelvuldig gebruik van is gemaakt door familie, vrienden, kennissen, collega’s en andere nabestaanden. *de Volkskrant* heeft iets soortgelijks. Dit is echter niet in een artikel geplaatst, maar als een soort overzicht op de website. Daar wordt gesteld dat de lijst niet af is en dat correcties, aanvullingen of bezwaren gemaild kunnen worden naar een e-mailadres van de

krant. In de beeldanalyse (paragraaf 4.3) wordt dieper ingegaan op de manier waarop beeld wordt ingezet.

4.2.2 Conflict frame

Het conflict frame wordt gemeten aan de hand van vier vragen:

- *Het artikel geeft onenigheid tussen partijen/individuen/groepen/landen weer*
- *De partijen/individuen/groepen/landen in het artikel verwijten elkaar*
- *Het artikel geeft meerdere kanten van eenzelfde probleem/onderwerp weer*
- *Het artikel spreekt over winnaars en verliezers*

Het conflict frame komt zowel in De Telegraaf als de Volkskrant terug. De manier waarop er over conflict gerelateerde onderwerpen geschreven verschilt wel. In de tabel hieronder wordt, net als bij het human interestframe, aan de hand van een aantal vragen gemeten op welke manier het conflictframe terugkomt in de artikelen.

Er is een aantal artikelen dat onenigheid weergeeft. Dit gaat over verschillende onderwerpen. Zo wordt er aandacht besteed aan de gevechten die in de buurt van de rampplek van vlucht MH17 waren (*'Zeker 5 doden bij gevechten rampplek MH17' – de Volkskrant, 7 augustus 2014*). De veiligheidssituatie in het gebied was zeer slecht, waardoor het zoeken naar menselijke resten en bezittingen van slachtoffers een tijd gestaakt is geweest. Een ander onderwerp waar duidelijk conflict en onenigheid tussen partijen wordt weergegeven is het gegeven dat MH17 neergeschoten zou zijn. Hier wordt zowel in *De Telegraaf* als *de Volkskrant* aandacht aan besteed. De manier waarop hierover geschreven wordt verschilt. In *de Volkskrant* worden er negen mogelijke bewijsstukken aangeleverd voor het feit dat het pro-Russische rebellen waren die het toestel MH17 hebben neergehaald, terwijl er in *De Telegraaf* meer aandacht besteed wordt aan of het vliegtuig überhaupt is neergeschoten. Uiteindelijk komen beide kranten tot dezelfde conclusie, maar de manier waarop verschilt.

'Fouten bij Nederlandse zoektocht slachtoffers MH17' is een ander artikel waar het conflictframe tot uiting komt. Hier is sprake van partijen die elkaar tegenspreken. Hier wordt gesteld dat de Nederlandse missie zonder overleg met de Oekraïense reddingsdienst en zonder over de juiste informatie te beschikken zelf is gaan zoeken in het rampgebied. Dit wordt tegengesproken door het ministerie van Veiligheid en Justitie, die stelt dat voor de zoektocht begon met alle relevante partijen is gesproken.

De laatste vraag, of het artikel over winnaars en verliezers spreekt, is in geen van de geanalyseerde artikelen van toepassing. Het gaat in dit geval dan ook niet om een conflict waar winnaars en verliezers aan te wijzen zijn. Het betreft hier een vliegramp die een grote mate van

menselijk leed met zicht mee heeft gebracht. Er staan dus geen winnaars en verliezers centraal, maar de aanwezigheid van medelijden, wat in lijn ligt met de theorie van Chouliaraki (2008).

4.2.3 Responsibility frame

Het responsibility frame is, net als voorgaande frames, gemeten aan de hand van de onderstaande vragen naar het model van Semetko en Valkenburg (2000).

- *Het artikel suggereert dat (een onderdeel van) de overheid het probleem kan verzachten*
- *Het artikel suggereert dat (een onderdeel van) de overheid verantwoordelijk is voor het onderwerp/probleem*
- *Het artikel behandelt mogelijke oplossingen voor het probleem/onderwerp*

Het responsibility frame vertoont ten eerste een aantal overeenkomsten met het conflictframe. In *de Volkskrant* verscheen twee dagen na het neerstorten van MH17 het artikel '*De bewijsstukken: Wie schoot MH17 neer?*'. Dit artikel stelt de schuldvraag centraal, wat één van de kenmerken van het responsibility frame is (Semetko en Valkenburg, 2000). In dit artikel wordt gesteld dat het waarschijnlijk is dat pro-Russische rebellen MH17 hebben neergehaald. Belangrijk is wel dat zij in dit artikel van *de Volkskrant* niet **expliciet** aangewezen worden als schuldigen, maar dat er genuanceerd wordt dat er **diverse aanwijzingen zijn die in de richting van hen wijzen**. Vervolgens worden daar negen mogelijke bewijsstukken voor geleverd. In *De Telegraaf* verschijnt ook een artikel over het neerschieten van MH17: '*Bewijs neerschieten MH17 steeds sterker*'. Anders dan in *de Volkskrant* gaat het hier niet expliciet om de schuldvraag, maar vooral om erachter te komen of het toestel daadwerkelijk is neergeschoten. Dit wordt gebaseerd op een onderzoek van *The New York Times*. Zij hebben foto's gemaakt van de wrakstukken en deze laten analyseren door een expert. De conclusies van deze expert wijzen op het gebruik van een raket die speciaal ontwikkeld is voor het uit de lucht schieten van snel bewegende militaire toestellen op grote hoogte. Uiteindelijk komt het artikel tot dezelfde conclusie als *de Volkskrant*: dat rebellen verantwoordelijk zijn. In lijn met de artikelen die de schuldvraag centraal stellen ligt het artikel: '*Russische krant op voorpagina: vergeef ons, Nederland*' wat zowel in *de Volkskrant* als *De Telegraaf* verscheen. Beide kranten schrijven dus over het paginagrote excuus aan Nederland dat in de onafhankelijke Russische krant *Novaja Gazeta* verscheen. Er is echter wel een verschil in hoe hierover geschreven wordt. In *de Volkskrant* wordt er aandacht besteed aan wat er precies in de krant verscheen (o.a. een verslag van de ontvangst van de eerste lijkkasten die in Eindhoven aangekomen zijn en een correspondentenverslag vanuit het rampgebied). In *De Telegraaf* ligt de focus op het feit dat niet iedereen achter Poetin staat en dat *Novaja Gazeta* als spreekbuis voor de oppositie fungeert. Ook wordt expliciet gezegd dat de

voorpagina vergiffenis vraagt namens de Russen voor het neerschieten van Malaysia Airlines vlucht MH17, wat herleidt naar de schuldvraag.

Verder is er een aantal artikelen waar de overheid een prominente rol vervult. Een voorbeeld hiervan is het artikel *'Fouten bij Nederlandse zoektocht slachtoffers MH17'* verschenen in zowel *de Volkskrant* als *De Telegraaf*. Dit artikel past binnen de tweede vraag, dat de overheid verantwoordelijk is voor het onderwerp of probleem. In het artikel wordt als belangrijkste probleem omschreven dat de Oekraïense commandant die de eerste vijf dagen leiding gaf aan de berging van slachtoffers van rampvlucht MH17 nooit gesproken heeft met de Nederlandse overheid. Verder wordt gesteld dat de Nederlandse missie zelf is gaan zoeken zonder te beschikken over belangrijke informatie over de Oekraïense zoekactie. In het artikel is ook ruimte gereserveerd voor een reactie van de overheid. Het ministerie van Veiligheid en Justitie spreekt deze gegevens tegen en stelt dat er voordat de zoektocht begon met alle relevante partijen is gesproken. Een ander artikel waar de overheid in genoemd wordt uit zowel lof als kritiek voor het kabinet (*'Lof en kritiek voor kabinet tijdens MH17-debat'* - *De Telegraaf*, 25 juli 2014). In dit artikel worden de reacties van de Nederlandse politieke partijen over het MH17 debat samengevat. De lof en kritiek uit de titel komt dus niet van externe partijen, maar vanuit de overheid zelf. Lof wordt onder andere toegekend in de vorm van het kiezen van de juiste prioriteiten bij de vlieg-ramp (CDA) en de eendracht die er in het land heerst (PVV). Kritiek wordt geuit door zorgen over de veiligheid van de 40 onbewapende marechaussees die naar de rampplek in Oost-Oekraïne gaan (ChristenUnie) en de mogelijke politiemissie, die te gevaarlijk zou zijn (PvdD).

Het artikel *'Nasleep MH17 is weg vol valkuilen'* uit *De Telegraaf* lijkt onder het responsibility frame te vallen. Het artikel begint desalniettemin met een lofzang richting premier Rutte bij de nasleep van de ramp. Daarna gaat het artikel in op de moeilijkheden bij de nasleep van de ramp waar rekening mee gehouden moet worden. Dit kan geschaard worden onder het responsibility frame, omdat de overheid in het artikel grotendeels in een negatief daglicht wordt gesteld. Dit wordt gedaan door het verwijt dat het kabinet niet pragmatisch genoeg zou zijn. Een andere reden om dit artikel onder het responsibility frame te scharen is dat de resultaten van het onderzoek beperkt zijn. Dit wordt beargumenteerd met het feit dat er twee maanden na de aanslag nog steeds onduidelijkheid heerst over of alle menselijke resten zijn geborgen, waar het niet op lijkt.

Opvallend is dat geen van de geanalyseerde artikelen mogelijke oplossingen voor het probleem/ onderwerp aandraagt. Er wordt in beide kranten voornamelijk geschreven over wie verantwoordelijk is voor het neerstorten van MH17 (de schuldvraag) en hoe de Nederlandse overheid met de ramp is omgegaan (waar, zoals hierboven uiteengezet, de meningen over verschillen). Oplossingen of manieren om anders met de ramp om te gaan worden niet aangedragen.

4.3 Beeldanalyse: Visual framing

Het gebruik van beeld in de twintigste eeuw appelleert vooral aan het gevoel. De 'harde', feitelijke en analytische weergave van het nieuws verliest terrein aan een 'zachte', inlevende en verhalende stijl (Broersma, 2004). In het kader het onderzoek over vliegcrash MH17 is geanalyseerd of en op welke manier de foto's bij de artikelen passen binnen het eerder vastgestelde frame. Dit wordt gedaan aan de hand van visual framing. Rodriguez en Dimitrova (2011) onderscheiden vier niveaus van visual framing die een hulpmiddel vormen bij het toekennen van betekenis aan beelden. Kanttekening daarbij is dat niet ieder niveau relevant is voor de onderzoeksvraag, zoals in paragraaf 3.5.3 is toegelicht. Daarom wordt aan de hand van drie niveaus: denotative systems, stylistic-semiotic systems en connotative systems, per krant geanalyseerd welke betekenis aan de beelden toegekend kan worden. In paragraaf 4.3.1 wordt dit gedaan voor *De Telegraaf* en in paragraaf 4.3.2 wordt dit gedaan voor *de Volkskrant*.

4.3.1 Beelden De Telegraaf

In *De Telegraaf* zijn verschillende soorten beelden te onderscheiden. Er zijn beelden te zien waar de slachtoffers van MH17 worden afgebeeld, maar ook herdenkingen en bekende personen/autoriteiten worden in beeld gebracht, evenals conflictgerelateerde beelden.

Eén van de meest treffende manieren waarop de slachtoffers in beeld gebracht worden is door close-up foto's. In *De Telegraaf* is er een artikel verschenen zonder tekst, maar met alleen foto's van degenen die in het toestel zaten ('*De gezichten van MH17*'). Op deze foto's zien we vrijwel alleen lachende gezichten. Het zijn duidelijke foto's van mensen die gelukkig zijn. Juist omdat de mensen er op de foto zo blij uitzien en de foto's van zo dichtbij genomen zijn, komt het besef extra hard aan: deze mensen zijn er niet meer. Door het plaatsen van deze foto's worden de slachtoffers erkend, kan de Nederlandse bevolking zien wie er omgekomen zijn. Dit zorgt ervoor dat het leed dichterbij komt. Het zijn niet meer 'de slachtoffers' als collectief, maar 'echte' mensen. Hieronder een aantal voorbeelden van de foto's die zijn geplaatst van de slachtoffers in *De Telegraaf*.

Foto 1: Dafne Nieveen

Foto 2: Het gezin Hally

Foto 3: Glenn Thomas

De close-up foto's zijn niet de enige manier waarop de slachtoffers in beeld worden gebracht. Ook is er, zoals eerder in de analyse besproken, in het artikel '*Geef MH17 een gezicht*' een oproep gedaan aan familie, vrienden en andere nabestaanden van de slachtoffers om foto's en verhalen in te sturen. Dit is veelvuldig gedaan, waardoor er veel, persoonlijke, foto's te vinden zijn. Zo zien we de zusjes Liv en Tess Trugg met grote blauwe ogen en twee jonge katjes in hun arm. Beiden met een lach op hun gezicht. Ook zien we Jenny Loh en Sun Po Fan, de Rotterdamse horecaondernemers. Zij staan lachend en gearmd in hun werkkleding op de foto in de keuken van hun restaurant. Dit zijn nog maar enkele van de foto's die vele persoonlijke details van de slachtoffers prijsgeven. Niet alleen de tekst, maar vooral de combinatie met beeld erbij zorgt dat het artikel een grote impact heeft op de lezer.

Een andere manier waarop de slachtoffers worden getoond in *De Telegraaf* is door middel van foto's van de kisten. Eén van de artikelen waar dit in gedaan wordt is '*Eerste slachtoffers MH17 thuis*'. Opvallend is dat de foto bovenaan het artikel een collage is waar drie foto's op te zien zijn. linksboven wordt één van de kisten in een lijkwagen getild door acht mannen in pak. Op deze foto is alleen de achterkant van de kist te zien. Op de achtergrond zien we dat er nog een kist in aantocht is, wederom gedragen door acht mannen (militairen). Op de foto linksonder zijn de gezaghebbers van ons land afgebeeld: koning Willem-Alexander, koningin Maxima en premier Mark Rutte. Op de foto houden Willem-Alexander en Maxima elkaars hand vast en kijken ze naar rechts (waar waarschijnlijk de kisten vandaan komen). Hun gezichtsuitdrukkingen zijn op de foto niet heel goed zichtbaar, maar

ze kijken serieus en zijn in rouwkleding gehuld. Op de rechterfoto is de Nederlandse vlag te zien. Deze hangt halfstok. De drie foto's in deze collage geven een beeld van de situatie en de staat van rouw waarin Nederland verkeert.

Foto 4: Eerste slachtoffers MH17 thuis

Een ander onderwerp waar voornamelijk in *De Telegraaf* aandacht aan wordt besteed is sensatie. Sensatie komt onder andere tot uiting door het noemen van bekende Nederlanders. Een voorbeeld daarvan is het artikel '*3JS verliezen vriend bij ramp MH17*'. De Volendamse band de 3JS verloren bij de vliegramp een goede vriend: Cor Pan. Bovenaan het artikel is een foto van de, in Nederland vrij bekende, band geplaatst. Samen met de titel zorgt dit ervoor dat de aandacht van de lezer wordt getrokken. In dit geval versterkt het beeld de titel. Een ander voorbeeld waar autoriteiten op de foto staan is in het artikel '*Emotionele herdenking MH17 in RAI*'. In dit artikel zijn

meerdere foto's terug te zien. De meest treffende is een foto waar koningin Maxima en prinses Beatrix naast elkaar zitten. Wat de foto indrukwekkend maakt is dat de emoties zichtbaar aanwezig zijn. Beatrix kijkt strak voor zich uit en heeft een verdrietige uitdrukking. Maxima veegt met een zakdoek haar neus af. Beiden zien er geëmotioneerd uit. Op de foto is te zien dat ze in het publiek van de herdenking op 10 november zitten, maar er is wel specifiek op deze twee personen ingezoomd. Dit versterkt het beeld dat niet alleen de Nederlandse bevolking, maar ook het koningshuis geraakt wordt door wat er gebeurd is.

Foto 5: Emotionele herdenking in RAI

Niet alleen de slachtoffers en sensatie in de vorm van bekende personen worden in beeld gebracht, *De Telegraaf* heeft ook aandacht voor het conflict. Dit wordt in beeld gebracht door de wrakstukken te tonen (in het artikel '173 Nederlandse slachtoffers vlucht MH17'). Hier gaat het, zoals de titel doet vermoeden, over de slachtoffers van MH17. Toch worden er geen slachtoffers getoond, maar is er een foto van het rampgebied geplaatst. Hier is het dus zo dat tekst en beeld niet naadloos bij elkaar aansluiten. Een andere manier die *De Telegraaf* gebruikt om het conflict in beeld te brengen is te zien in het artikel 'Bewijs neerschieten MH17 steeds sterker'. Bovenaan het artikel is een foto te zien waar twee mannen, naar alle waarschijnlijkheid onderzoekers, bezig zijn met de

wrakstukken van het toestel. Dit is niet de enige foto die in het artikel te vinden is. Vlak daaronder is een close-up foto te zien van een aantal wrakstukken van het vliegtuig, die volgens *The New York Times* bewijzen dat MH17 neergehaald is. In dit geval klopt het beeld wel bij de tekst.

Foto 6: Bewijs neerschieten MH17 steeds sterker

4.3.2 Beelden de Volkskrant

In *de Volkskrant* wordt, net als in *De Telegraaf*, veelvuldig gebruik gemaakt van beeld. Elk van de geanalyseerde artikelen bevat één of meerdere beelden (één van de selectiecriteria van dit onderzoek). Net als in *De Telegraaf*, worden ook in *de Volkskrant* slachtoffers afgebeeld. Dit wordt op verschillende manieren gedaan. Een beeld dat meerdere malen terugkomt is dat waarin militairen kisten met daarin slachtoffers van MH17 dragen. Dit wordt op verschillende manieren weergegeven.

In het artikel *'Ramp MH17 voor altijd gitzwarte bladzijde'* is te zien dat acht militairen met één kist uit een vliegtuig komen. Dit wordt vanaf de zijkant in beeld gebracht, waardoor het feit dat ze uit een vliegtuig komen sterk opvalt. Wel is de foto van veraf genomen, waardoor de kist niet prominent in beeld komt en de gezichtsuitdrukkingen van de afgebeelde personen niet zichtbaar is. In het artikel *'Eerste slachtoffer MH17 geïdentificeerd'* gebeurt dit wel. Daar zien we eveneens acht militairen die een kist dragen, maar dan van dichtbij. Op deze foto zijn de zorgelijke gezichten van de militairen goed zichtbaar evenals de kist, waardoor de impact van de foto groter wordt. Hieronder worden de foto's naast elkaar weergegeven, zodat het verschil duidelijk zichtbaar is.

Foto 1: Ramp MH17 voor altijd gitzwarte bladzijde

Foto 2: Eerste slachtoffer MH17 geïdentificeerd

Een artikel waar de intentie wordt gewekt dat er een foto met de slachtoffers geplaatst wordt is het artikel: *'Esther, Sergio, Elsemiek en Julian wilden gewoon op vakantie'*. Boven dit artikel wordt echter een foto geplaatst waar een klein meisje kijkt naar de bloemen die ter nagedachtenis aan de slachtoffers van MH17 bij de vertrekhal van Schiphol zijn gelegd. Hier worden dus niet letterlijk de slachtoffers in beeld gebracht, maar door een kind af te beelden kan de foto toch enigszins in relatie worden gelegd met het artikel, waar tot uiting komt dat het om o.a. twee kinderen gaat. Het

Foto 3: Esther, Sergio, Elsemiek en Julian wilden gewoon op vakantie

meisje kijkt triest naar de bloemen. Niet alleen de bloemen op Schiphol, ook de bloemen bij de ambassade in Kiev worden in beeld gebracht. Dit wordt gedaan in het artikel *'Bloemen en kaarsjes bij ambassade Kiev'*. Bovenaan dit artikel is een foto te zien waar trap voor de ingang van de ambassade van Kiev helemaal vol is gelegd met bloemen en kaarsjes, een indrukwekkend geheel. De foto is van dichtbij genomen, waardoor de bloemen prominent in beeld komen. De bloemen zijn één manier waarop te zien is hoe de slachtoffers herdacht worden. In *de Volkskrant* zijn er ook andere foto's die duiden op de herdenking. In het artikel *'Zo herdacht Nederland de slachtoffers van de vliegtuigramp'*

is een overzicht in tweets te vinden. Het artikel bevat meerdere foto's, allemaal getweet door willekeurige Nederlanders. In de foto's is te zien dat er door heel Nederland mensen op 24 juli om 16.00 uur stil zijn voor de slachtoffers van MH17. Zo is er een foto te zien van de mensenmassa op Schiphol, één van mensen op de dam in Amsterdam en één van auto's die stilstaan langs de weg. Een ander symbool wat gebruikt wordt om de staat van rouw aan te duiden is de Nederlandse vlag die halfstok hangt. Een foto daarvan is onder andere terug te zien in het artikel *'Wanneer komt mijn geliefde terug'*. Ook in het artikel *'Vandaag dag van nationale rouw; wat betekent dat?'* is een vlag die halfstok hangt te zien.

Verder wordt in *de Volkskrant*, net als in *De Telegraaf* aandacht besteed aan het conflict. Eén van de eerste conflictgerelateerde artikelen draagt de titel *'Mensen plunderen brokstukken vliegtuig'*. Op de foto die bij dit artikel hoort is niet letterlijk te zien dat mensen het rampgebied leegroven, maar is wel een duidelijke foto van het rampgebied te zien, waardoor het onder conflict valt. Op de foto zijn

Foto 4: Mensen plunderen brokstukken vliegtuig

duidelijk de overblijfselen van een vliegtuig te zien. Er lijkt zelfs een soort rook van het toestel af te komen. Ook zien we rechts in de foto twee mannen in een soort uniform weglopen. Wat de functie van deze mannen is, wordt niet duidelijk, maar het zijn naar alle waarschijnlijkheid geen plundersaars. Het beeld ligt dus niet volledig in lijn met de tekst. Een ander artikel met een conflict gerelateerd onderwerp is *'VN: neerschieten MH17 mogelijk oorlogsmisdaad'*. Ook hier klopt het beeld niet met de tekst. Boven het artikel is een foto geplaatst van bloemen. De achtergrond van de foto is wazig. Op de voorgrond zijn een aantal rode en witte rozen te zien, waarvan één helemaal verwelkt. Deze

Foto 5: VN neerschieten MH17 mogelijk oorlogsmisdaad

zijn wel scherp afgebeeld. Het contrast tussen onscherp en scherp is groot, waardoor de verwelkte rode roos op de voorgrond extra opvalt. Dit kan als metafoer of symbool gezien worden van de rouw en het verdriet wat op dat moment in Nederland heerst.

Hoofdstuk vijf

Conclusie

Deze masterthesis onderzocht welke rol tabloidization en framing spelen in de berichtgeving over vliegcrash MH17 in *De Telegraaf* en *de Volkskrant*. De focus lag daarbij op drie specifieke frames: het human interest frame, het conflict frame en het responsibility frame (Semetko en Valkenburg, 2000). Ook tabloidization (Kurtz, 1994) speelt een belangrijke rol in het onderzoek. In relatie met de berichtgeving rondom MH17 is geanalyseerd of en op welke manier er sprake is van tabloidization in beide kranten. Er is bewust gekozen om zowel een populaire krant (*De Telegraaf*) als een kwaliteitskrant (*de Volkskrant*) te analyseren. Door het maken van deze vergelijking kan geconcludeerd worden of er verschillen te onderscheiden zijn bij de berichtgeving in populaire en kwaliteitskranten of dat het onderscheid tussen deze kranten vervaagt.

Het voorliggende onderzoek vond plaats omdat bij de auteur het gevoel heerste dat de berichtgeving rondom rampen vaak op een steeds sensationelere wijze in het nieuws wordt gebracht. Dit, samen met de ontwikkeling dat het onderscheid tussen populaire- en kwaliteitskranten lijkt te vervagen, riep vragen op of dit daadwerkelijk zo was en op welke manier framing daaraan bijdraagt. Tevens is een aanleiding voor dit onderzoek de toenemende mate van personalisering van het nieuws (Ulribe en Gunter, 2004). De focus van het onderzoek ligt daarom grotendeels op human interest, wat net als personalisering in relatie gelegd kan worden met tabloidization (Kurtz, 1994).

De data die voor dit onderzoek gebruikt zijn bestaan uit een combinatie van tekst en beeld. Er zijn zowel uit *De Telegraaf* als *de Volkskrant* vijftientig artikelen geanalyseerd. Voorwaarde was dat deze artikelen vrijwel allemaal dateren uit de twee maanden na de crash, van 18 juli tot 18 september. Uitzondering is een aantal artikelen dat betrekking heeft op de herdenking, welke 10 november plaatsvond. Nadat de ergste 'storm' aan berichten over MH17 was gaan liggen, zorgde deze herdenking voor een 'opleving' in de berichtgeving.

Een andere voorwaarde was dat de artikelen beeldmateriaal (in de vorm van foto's) bevatten. Op deze manier kon er geanalyseerd worden hoe de crash in beeld is gebracht. Ook is geanalyseerd of tekst en beeld elkaar versterken, of dat deze twee niet op elkaar aansluiten. Dit was voornamelijk in *de Volkskrant* terug te zien. Bij een artikel dat over de slachtoffers ging en waar ook namen genoemd werden van deze slachtoffers werd dan bijvoorbeeld een foto van bloemen geplaatst. Bloemen werden sowieso vaak afgebeeld, in zowel *de Volkskrant* als *De Telegraaf*. Dit kan gezien worden als een symbolische weergave van de slachtoffers, wat overeenkomt met het derde niveau van visual framing: *connotative systems* (Rodriguez en Dimitrova, 2011).

Deze masterthesis draait dus om vliegcrash MH17. Terugkijkend op de theorie met betrekking tot rampberichtgeving kan er geconcludeerd worden dat MH17 aan de drie

selectiecriteria die Galtung en Ruge (1965) stellen voldoet. Negativiteit, omdat de feiten rond MH17 (de berichten of het toestel wel of niet neergehaald zou zijn, de rellen in Oekraïne etc.) negatief in het nieuws werden gebracht en hoe negatiever de feiten, hoe groter de kans dat ze het nieuws halen. Spektakel, omdat de ramp veel slachtoffers heeft geëist en nabijheid omdat het veel Nederlandse slachtoffers betrof. Ook de zogenoemde 'calculus of death' (Cottle, 2009, p.45) is hier relevant op beide punten: er zijn voldoende dodelijke slachtoffers gevallen (sterker nog, niemand heeft de ramp overleefd) en de ramp wordt gekenmerkt door verschillende vormen van nabijheid.

Een ander belangrijk kenmerk van de berichtgeving over rampen is hoe en de mate waarin het menselijk leed wordt geportretteerd. Volgens Chouliaraki (2008) en Wolfsfeld, Frosh, en Awabdy (2008) staat de aanwezigheid van medelijden centraal. Met betrekking tot MH17 is dit terug te zien in de hoge mate van aandacht voor de slachtoffers en hun nabestaanden. De toon die werd gebruikt was bij zowel *De Telegraaf* als *de Volkskrant* overheersend human interest. Het nieuws rondom MH17 valt onder de 'victim mode of reporting' (Wolfsfeld et al., 2008) en kan omschreven worden als persoonlijk, emotioneel en dramatisch. Allen kenmerken die passen binnen het human interest frame zoals Semetko en Valkenburg (2000) deze definiëren. Een ander punt dat Chouliaraki (2008) maakt is dat de mate van medelijden die door journalisten wordt toegekend aan slachtoffers de betekenis die slachtoffers krijgen bepaalt. Dit beïnvloedt de houding van het publiek ten opzichte van de slachtoffers. In het kader van MH17 kan dit in relatie gelegd worden met journalism of attachment (Bell, 1997). Kenmerkend was de sfeer van nationale rouw die in het land heerste. Dit, samen met de artikelen over hoe niet alleen de nabestaanden, maar ook andere Nederlanders geraakt zijn door de vliegcrash, werd uiteindelijk het dominante beeld in de media. Ruigrok (2010) stelt dat journalisten geneigd zijn om de kant te kiezen van degene die zij zien als slachtoffer. In het geval van MH17 was dat Nederland. Niet alleen omdat er zoveel Nederlandse slachtoffers waren, maar ook de eerder genoemde nabijheid speelt een rol bij MH17. Dit kan ervoor zorgen dat journalisten niet meer neutraal zijn, met als gevolg dat een gebeurtenis op een bepaalde manier geframed wordt (Ruigrok, 2010).

Human interest speelt, zoals hierboven vastgesteld dus een belangrijke rol in de berichtgeving rondom MH17. In deze masterthesis is daarom geanalyseerd hoe het nieuws over MH17 is geframed in *De Telegraaf* en *de Volkskrant* op het gebied van human interest, conflict en responsibility. De reden dat er niet alleen gefocust is op human interest, maar ook op conflict en responsibility is de theorie van Vasterman (2007). Framing is getoetst aan de hand van een instrument van Semetko en Valkenburg (2000).

In beide kranten komt het human interest frame het sterkst terug. Alle vijf punten uit het eerder genoemde model van Semetko en Valkenburg (2000) zijn te herkennen in de geanalyseerde

artikelen. De artikelen krijgen een menselijk gezicht door namen van slachtoffers te noemen en duiken in het privéleven van de slachtoffers door een oproep te doen aan hun nabestaanden om verhalen en foto's te delen. Verder wordt er veelvuldig nadruk gelegd op hoe mensen (niet alleen nabestaanden van de slachtoffers, maar ook Nederland in het algemeen) geraakt worden door wat er is gebeurd. Dit wordt op twee manieren gedaan: persoonlijk, in de vorm van het noemen van karaktereigenschappen van de slachtoffers en op een meer abstracte manier, door bijvoeglijke naamwoorden te gebruiken die de ramp als geheel omschrijven. Opvallend bij de berichtgeving die onder het human interest frame geschaard wordt, is dat de artikelen in *De Telegraaf* en *de Volkskrant* op een soortgelijke manier omschreven worden. Ook in de strekking of inhoud van de artikelen zijn overeenkomsten te zien. Zo wordt er zowel in *De Telegraaf* als *de Volkskrant* een oproep gedaan om foto's en persoonlijke verhalen van de slachtoffers aan te leveren.

Het conflictframe is in beide kranten te herkennen, maar de manier waarop er over conflictgerelateerde onderwerpen wordt gesproken verschilt wel. Drie van de vier vragen uit het model van Semetko en Valkenburg (2000) komen in zowel *De Telegraaf* als *de Volkskrant* aan bod. De artikelen geven onenigheid weer, er zijn artikelen waar partijen elkaar iets verwijten en er worden meerdere kanten van het probleem belicht. Er wordt in geen van de geanalyseerde artikelen gesproken over winnaars of verliezers. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het bij rampberichtgeving en de representatie van menselijk leed de aanwezigheid van medelijden centraal staat (Chouliaraki, 2008). In de artikelen die onder het conflictframe vallen is, in tegenstelling tot de artikelen met het human interest frame, wel een verschil in berichtgeving te zien. In *De Telegraaf* wordt bijvoorbeeld gekeken of Mh17 wel of niet is neergehaald, terwijl *de Volkskrant* de nadruk legt op wie het toestel uit de lucht heeft geschoten. Verder is te zien dat bij de conflictgerelateerde artikelen *de Volkskrant* meer details biedt dan *De Telegraaf*. Dit komt overeen met één van de kenmerken van een kwaliteitskrant, namelijk dat deze dieper op de materie ingaat, waardoor deze kranten vaak ook een gedetailleerder verslag of artikel kunnen schrijven en zo de lezer optimaal kunnen informeren (van Hoof, 2000, p. 11-19).

In beide kranten is het responsibility frame terug te zien. Dit komt tot uiting in artikelen over wie er verantwoordelijk is voor het neerstorten van MH17 (de schuldvraag) en hoe de Nederlandse overheid met de ramp is omgegaan. Oplossingen of manieren om anders met de ramp om te gaan worden in geen van de kranten aangedragen. Het verschil tussen *De Telegraaf* en *de Volkskrant* met betrekking tot het responsibility frame is te onderscheiden in kleine dingen. Zo wordt er in *de Volkskrant* genuanceerder omgegaan met de schuldvraag. Er wordt in *de Volkskrant* niet expliciet een schuldige aangewezen (al wordt er wel gezegd dat hoogstwaarschijnlijk pro-Russische rebellen verantwoordelijk zijn voor het neerhalen van MH17). In *De Telegraaf* ligt de focus meer op de vraag

of het toestel is neergehaald. Beide kranten komen uiteindelijk wel tot dezelfde conclusie wat betreft de schuldvraag.

De bovenstaande belangrijkste bevindingen leiden tot het antwoord op de centrale vraagstelling: *'Welke rol spelen tabloidization en framing in de berichtgeving over vliegramp MH17 in De Telegraaf en de Volkskrant?'*

In de berichtgeving rondom vliegramp MH17 lijkt weinig verschil te zitten tussen de artikelen in *De Telegraaf* en *de Volkskrant*. Dit is opvallend, omdat *de Volkskrant* gezien wordt als kwaliteitskrant en *De Telegraaf* als populaire krant. Eerder onderzoek, van onder andere Van Hoof (2000), Kussendrager en Van der Lugt (2007) en Bakker en Scholten (2009) onderscheidt diverse verschillen tussen deze twee typen kranten. Eén van deze verschillen komt tot wel uiting in de vergelijking tussen *de Volkskrant* en *De Telegraaf*. Zo wordt in verschillende artikelen van *de Volkskrant* meer aandacht besteed aan details, wat gezien wordt als kenmerk van een kwaliteitskrant (Van Hoof, 2000, p.11-19). Verder wordt in *De Telegraaf* meer aandacht besteed aan sensatie, wat een kenmerk is van populaire kranten. Dit is onder andere te zien aan het gebruik van het woord 'MH17' in de titel. In *De Telegraaf* is dit in 95% van de geanalyseerde artikelen het geval, terwijl dit in *de Volkskrant* slechts 20% is. De titels van *De Telegraaf* bevatten dus meer sensatie, maar ook het percentage sensatie van de onderwerpen en de toon van de geanalyseerde artikelen ligt hoger in *De Telegraaf*.

Een verschil tussen kwaliteitskranten en populaire kranten dat niet of nauwelijks tot uiting komt is het verschil tussen commerciële kwaliteit en culturele kwaliteit, zoals Van Hoof (2000) deze onderscheidt. In beide kranten wordt de informatie aangepast op de behoeften van de lezers (commerciële kwaliteit). Dit kenmerk wordt toegekend aan populaire kranten. Een kwaliteitskrant zich meer zou moeten richten op het zo goed mogelijk informeren van de lezer. Deze bewering kan gedeeltelijk ontkracht worden, omdat zowel *De Telegraaf* als *de Volkskrant* de content zo goed mogelijk op de lezers afstemt. In het geval van de berichtgeving rondom MH17 ligt die behoefte naar mijn idee vrij dicht bij elkaar. Omdat het een ramp betreft waar veel Nederlanders bij omgekomen zijn, is het vanzelfsprekend dat de Nederlandse bevolking behoefte heeft aan informatie over de ramp. Dit komt overeen met de benadering van Joye (2010, p.18). Hij stelt dat betrokkenheid belangrijk is bij rampberichtgeving. Eén van de argumenten daarbij is dat er meer aandacht in journalistieke berichtgeving voor landgenoten in het buitenland. Ook Kim en Lee (2008) sluiten aan bij dit gegeven: er is een grote kans dat een ramp in het nieuws wordt gebracht wanneer er landgenoten bij betrokken zijn.

Een ander verschil dat niet of nauwelijks tot uiting komt is het verschil in opmaak. In dit onderzoek is specifiek gekeken naar het gebruik van beeld. Kussendrager en Van der Lugt (2007) zien een verschil in beeldgebruik tussen populaire en kwaliteitskranten. Zo zou er in populaire kranten meer gebruik gemaakt worden van beeld dan in kwaliteitskranten. Uit dit onderzoek is gebleken dat dit niet altijd het geval is. Zowel *De Telegraaf* als *de Volkskrant* maken veelvuldig gebruik van beeld. In sommige artikelen wordt in *de Volkskrant* zelfs meer beeldmateriaal getoond, iets wat niet in lijn ligt met de theorie van Kussendrager en Van der Lugt (2007).

In beide kranten is het human interest frame het sterkst terug te zien, wat in relatie gelegd kan worden met de toenemende mate van personalisering van het nieuws (Ulribe en Gunter, 2004), wat, zoals eerder vastgesteld, leidt tot tabloidization. Dat het human interest frame overheerst komt ook overeen met de theorie van Vasterman (2008). Hij stelt dat één of twee dagen na de ramp (de secundaire nieuwsgolf) de focus van het nieuws verschuift: minder harde feiten en meer aandacht voor het leed en de emoties die de ramp met zich meebrengt. Binnen het human interest frame wordt er voornamelijk aandacht besteed aan het onderwerp slachtoffers en nabestaanden. Zowel in *De Telegraaf* als *de Volkskrant* is een oproep gedaan aan familie, vrienden en andere nabestaanden om verhalen en foto's van de slachtoffers te delen. Hier is veelvuldig gebruik van gemaakt, wat ertoe leidde dat in beide kranten veel persoonlijke details over de slachtoffers beschreven werden. Dit kan herleid worden naar de theorie van Buckingham (1997), die stelt dat tabloidization gepaard gaat met een verhoogde aandacht voor problemen in het dagelijks leven, in de vorm van verhalen met een human interest invalshoek. Dit komt overeen met de theorie van Vasterman (2008, p.107) die stelt dat in de secundaire nieuwsgolf (welke onderzocht is in deze masterthesis) vooral persoonlijke ervaringen in het nieuws worden gebracht. In dit geval heeft dit geen betrekking op de slachtoffers, maar worden de persoonlijke ervaringen van vrienden, familie en andere nabestaanden in het nieuws gebracht. Een ander kenmerk van de secundaire nieuwsgolf is dat er aandacht besteed wordt aan de schuldvraag, welke valt onder het responsibility frame van Semetko en Valkenburg (2000). Ook dit frame is, wellicht in mindere mate, terug te zien in beide kranten.

Uiteindelijk kan er gesteld worden dat er nog wel sprake is van verschil tussen kwaliteitskranten en populaire kranten, maar dat daarin wel een verschuiving te zien is met betrekking tot het onderwerp MH17. Met de stelling van Kurtz (1994), dat tabloidization steeds vaker terugkomt in kwaliteitskranten en dat het onderscheid tussen populaire en kwaliteitskranten daardoor vervaagt, ben ik het daarom gedeeltelijk eens. In het onderzoek naar de berichtgeving rondom rampvlucht MH17 is gebleken dat zowel in *de Volkskrant* als *De Telegraaf* de meeste aandacht werd besteed aan het onderwerp 'slachtoffers en nabestaanden'. De focus op het

persoonlijke is een kenmerk van tabloidization (Kurtz, 1994, Ulrike en Gunter, 2004). Ook past het binnen het concept journalism of attachment (Bell, 1997), omdat er meer of minder aandacht wordt besteed aan bepaalde gebeurtenissen (Ruigrok, 2010). Slachtoffers en nabestaanden worden uitgebreid in het nieuws gebracht, terwijl er minder aandacht wordt besteed aan het geopolitieke conflict. Toch is er niet op alle punten een vervaging tussen populaire en kwaliteitskranten te zien. Zo wordt er in *de Volkskrant* in meerdere artikelen dieper op het verhaal ingegaan en worden er meer details gegeven, waar de berichtgeving in *De Telegraaf* allemaal wat oppervlakkiger blijft.

Beperkingen onderzoek

MH17 is, zoals in de inleiding toegelicht, een 'bijzondere' ramp. Dat maakt het een interessant subject voor deze thesis, maar levert ook een beperking op. Omdat er niet eerder een soortgelijke vliegcrash heeft plaatsgevonden, die zoveel (Nederlandse) slachtoffers heeft geëist, heeft dit gevolgen voor de berichtgeving. Daardoor is het moeilijk om de resultaten van het onderzoek te generaliseren. Wat verder ontbreekt bij dit onderzoek is dat er slechts onderzoek is gedaan naar één kwaliteitskrant (*de Volkskrant*) en één populaire krant (*De Telegraaf*). Op deze manier is er wel een vergelijking gemaakt, maar er is geen verder onderzoek gedaan hoe er in andere populaire kranten (zoals *Het Algemeen Dagblad*) en andere kwaliteitskranten (zoals *het NRC Handelsblad* of *het Parool*) over MH17 wordt geschreven. Uit dit onderzoek is gebleken dat er een verschuiving plaatsvindt in het onderscheid tussen populaire en kwaliteitskranten. Om te kunnen stellen of dit een terugkerend verschijnsel is, zal verder onderzoek gedaan moeten worden naar de manier waarop de berichtgeving met betrekking tot MH17 in andere Nederlandse dagbladen, zowel populair als kwaliteit, wordt geframed. Een andere beperking is de periode van het onderzoek. Aan de hand van de theorie van Vasterman (2008) is bepaald dat er alleen berichten uit de secundaire nieuwsgolf (één of twee dagen na de ramp) geselecteerd zijn. De voornaamste reden hiervoor was dat er in die periode minder 'hard' nieuws zou zijn en de focus verlegd wordt naar het leed en de emoties. Doordat er zoveel berichten over MH17 in het nieuws kwamen is de tijdsperiode beperkt tot twee maanden na de ramp. Dit levert een beperking op, omdat na deze periode ook voldoende interessante nieuwsberichten naar buiten zijn gekomen. In een eventueel vervolgonderzoek zou de focus verlegd kunnen worden naar de nasleep van de ramp en hoe daarover wordt geschreven. Een andere mogelijkheid voor vervolgonderzoek is om te kijken of deze lijn van personalisatie bij rampberichtgeving doorzet. Of dit het geval is kan alleen in toekomstig onderzoek naar vergelijkbare rampen worden vastgesteld.

Literatuurlijst

- Altheide, D. (2010). Media logic and political communication. *Political Communication*, 21(3) 293-296. doi: 10.1080/10584600490481307
- Bakker, P., & Scholten, O. (2009). *Communicatiekaart van Nederland*. Amsterdam: Uitgeverij Kluwer.
- Bell, M. (1997). TV news: how far should we go? *British Journalism Review*, 8(1), 7-16. doi: 10.1177/095647489700800102
- Boer, C. de, & Brennecke, S. (2006). *Media en publiek: Theorieën over media-impact*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Brants, K., & Praag, P. van (2005). *Politiek en media in verwarring: De verkiezingscampagnes in het lange jaar 2002*. Amsterdam: Uitgeverij Het Spinhuis.
- Brusse, P., Evenblij, M., Jansen van Galen, J., Hilhorst, P., Roeleven, D.J., Sanders, S., . . . Vree, F. (2006). *Tussen de regels*. Amsterdam: Meulenhoff.
- Buckingham, D. 1997. News media, political socialization and popular citizenship: Towards a new agenda. *Critical Studies in Mass Communication* 14(4), 344. doi: 10.1080/15295039709367023
- Chouliaraki, L. (2008). The mediation of suffering and the vision of a cosmopolitan public. *Television & New Media*, 9(5), 371-391. doi: 10.1177/1527476408315496
- Cottle, S. (2009). *Global crisis reporting: Journalism in the global age*. Berkshire: Open University Press.
- Depres, A. (2008). *Internationale conflictberichtgeving in de Vlaamse geschreven pers: Een longitudinale framing- en representatieanalyse van de Eerste en Tweede Intifada*. (Proefschrift). Geraadpleegd op: http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/290/949/RUG01-001290949_2010_0001_AC.pdf
- Deuze, M. (2004). *Wat is journalistiek?* Amsterdam: Het Spinhuis.
- Dijstelbloem, H., Hoed, den, P., Holtslag, J.W., Schouten, S. (2010). *Het gezicht van de publieke zaak: openbaar bestuur onder ogen*. Amsterdam: University Press.
- Entman, R.M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-57. doi: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304
- Esser, F. 1999. Tabloidization of news: A comparative analysis of Anglo-American and German press Journalism. *European Journal of Communication* 14(3), 290-324.
- Galtung, J. & Ruge, M.H. (1965). The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crisis in four Norwegian newspapers. *Journal of Peace Research*, 2(1), 64-91. doi: 10.1177/002234336500200104
- Goffman, E. (1974). *Frame Analysis: An essay on the organization of experience*. New York:

- Harper & Row.
- Hoof, A.M.J. van (2000). *Kranten met karakter: Identiteit van kranten vanuit kwaliteitsperspectief*. Amsterdam: Thela Thesis
- Joye, S. (2011b). Media en rampen: tussen realiteit en constructie. *Orde van de Dag. Criminaliteit en Samenleving*, 13(54), 85-94.
- Kerlinger, F.N. (1964). *Foundations of behavioral research: Educational and psychological inquiry*. London: Holt, Rinehart & Winston.
- Kim, H.S. & Lee, S.T. (2008). National interest, selective sourcing and attribution in air disaster reporting. *Journal of International Communication*, 14(1), 85-103.
doi:10.1080/13216597.2008.9674723
- Kitzinger, J. (2007). Framing and frame analysis. In E. Devereux (Ed.) *Media studies: Key issues & Debates* (pp.134-161). Los Angeles, Londen: Sage Publications.
- Kurtz, H. (1994). *Media Circus: The trouble with America's newspapers*. New York: Times Books.
- Kussendrager, N., & Lugt, D. van der (2007). *Basisboek journalistiek: Achtergronden, genres, vaardigheden*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Macdonald, M. 1998. Personalization in current affairs journalism. *Javnost/The Public* 5 (3), 109-126.
- Neuman, W.R., Just M.R., & Crigler, N.A. (1992). *News and the construction of political meaning*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Rodriguez, L., & Dimitrova, D. V. (2011). The levels of visual framing. *Journal of Visual Literacy*, 30(1), 48-65. Geraadpleegd op: http://www.academia.edu/799221/The_Levels_of_Visual_Framing
- Ruigrok, N. (2008). Journalism of attachment and objectivity: Dutch journalists and the Bosnian War. *Media, War & Conflict*, 1(3), 293-313. doi: 10.1177/1750635208097048
- Ruigrok, N. (2010). From journalism of activism towards journalism of accountability. *The International communication Gazette*, 72(1), 85-90. doi: 10.1177/1748048509350340
- Semetko, H.A., & Valkenburg, P.M. (2000). Framing European politics: A content analysis of press and television news. *Journal of Communication*, 50(2), 93-109. doi: 10.1111/j.1460-2466.2000.tb02843
- Servaes, J., & Tonnaer, C. (1992). *De nieuwsmarkt: Vorm en inhoud van de internationale berichtgeving*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Sparks, C., & Tulloch, J. (2000). *Tabloid tales: Global debates over media standards*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Strömbäck, J. (2008). Four phases of mediatization: An analysis of the mediatization of

- politics. *International Journal of Press/Politics*, 13(3), 228-246.
doi: 10.1177/1940161208319097
- Uribe, R., & Gunter, B. (2004). Research note: The tabloidization of British tabloids. *European Journal of Communication*, 19(3), 387-402. doi: 10.1177/0267323104045265
- Vasterman, P.L.M. (2004). *Mediahype*. Amsterdam: Aksant.
- Vasterman, P.L.M. (2008). Media en rampen. *Psychologie & Gezondheid*, 36 (3), 105-110.
- Vreese, C.H. de. 2005. News framing: Theory and typology. In: *Information Design Journal+Document Design* 13(1): 51-62. Geraadpleegd op:
http://www.jcmcr.com/upload/Studies_file/1233468300.pdf
- Wolfsfeld, G., Frosh, P., & Awabdy, M. T. (2008). Covering death in conflicts: Coverage of the second intifada on Israeli and Palestinians television. *Journal of Peace Research*, 45(3), 401-417. doi: 10.1177/0022343308088818

Bijlage een: geanalyseerde artikelen

Artikelen de Volkskrant

17 juli 2014 – Mensen plunderen brokstukken vliegtuig

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/mensen-plunderen-brokstukken-vliegtuig~a3691254/>

17 juli 2014 – Koning diep getroffen door vreselijk nieuws

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/koning-diep-getroffen-door-vreselijk-nieuws~a3691309/>

17 juli 2014 – Bloemen en kaarsjes bij ambassade Kiev

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/buitenland/bloemen-en-kaarsjes-bij-ambassade-kiev~a3691319/>

18 juli 2014 – Wereldleiders reageren met afschuw en boosheid op rampvlucht MH17

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/buitenland/wereldleiders-reageren-met-afschuw-en-boosheid-op-rampvlucht-mh17~a3691641/>

18 juli 2014 – Koning en koningin: 'In onze gedachten zijn wij bij hen'

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/koning-en-koningin-in-onze-gedachten-zijn-wij-bij-hen~a3691848/>

19 juli 2014 – 'Wanneer komt mijn geliefde terug?'

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/ opinie/wanneer-komt-mijn-geliefde-terug~a3691794/>

19 juli 2014 – De bewijsstukken: Wie schoot MH17 neer?

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/de-bewijsstukken-wie-schoot-mh17-neer~a3692229/>

21 juli 2014 – 'Esther, Sergio, Elsemiek en Julian wilden gewoon op vakantie'

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/ opinie/esther-sergio-elsemiek-en-julian-wilden-gewoon-op-vakantie~a3692814/>

21 juli 2014 – Koning: ramp slaat diepe wond in samenleving

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/dossier-inhuldiging-willem-alexander/koning-ramp-slaat-diepe-wond-in-samenleving~a3693427/>

22 juli 2014 – Timmermans maakt indruk met krachtige speech

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/buitenland/timmermans-maakt-indruk-met-krachtige-speech~a3693811/>

23 juli 2014 – Vandaag dag van nationale rouw; wat betekent dat?

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/vandaag-dag-van-nationale-rouw-wat-betekent-dat~a3695031/>

23 juli 2014 – Zo herdacht Nederland de slachtoffers van de vliegtuigramp

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/zo-herdacht-nederland-de-slachtoffers-van-de-vliegtuigramp~a3696556/>

24 juli 2014 – Een week van ramp tot rouw

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/een-week-van-ramp-tot-rouw~a3697067/>

25 juli 2014 – Russische krant op voorpagina: vergeef ons, Nederland

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/buitenland/russische-krant-op-voorpagina-vergeef-ons-nederland~a3699267/>

26 juli 2014 – Frank Meester: ‘Echte en geproduceerde gevoelens over de MH17 zijn niet te onderscheiden’

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/frank-meester-echte-en-geproduceerde-gevoelens-over-de-mh17-zijn-niet-te-onderscheiden~a3700721/>

26 juli 2014 – Eerste slachtoffer MH17 geïdentificeerd

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/eerste-slachtoffer-mh17-geidentificeerd~a3701447/>

28 juli 2014 – VN: neerschieten MH17 mogelijk oorlogsmisdaad

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/buitenland/vn-neerschieten-mh17-mogelijk-oorlogsmisdaad~a3703127/>

7 augustus 2014 – Zeker 5 doden bij gevechten rampplek MH17

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/zeker-5-doden-bij-gevechten-rampplek-mh17~a3715009/>

26 augustus 2014 – Nationale herdenking vliegramp op 10 november

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/nationale-herdenking-vliegramp-op-10-november~a3725375/>

2 september 2014 – Ramp MH17 voor altijd gitzwarte bladzijde

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/ramp-mh17-voor-altijd-gitzwarte-bladzijde~a3734362/>

3 september 2014 – Fouten bij Nederlandse zoektocht slachtoffers MH17

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/binnenland/fouten-bij-nederlandse-zoektocht-slachtoffers-mh17~a3736229/>

11 september 2014 – Nabestaanden MH17 bijgepraat over onderzoek

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/rampvlucht-mh17/nabestaanden-mh17-bijgepraat-over-onderzoek~a3746374/>

17 september 2014 – Belangrijkste feiten over Vliegramp MH17

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/dossier-rampvlucht-mh17/belangrijkste-feiten-over-vliegramp-mh17~a3748459/>

10 november 2014 – Hele zaal huilt bij 298 namen

Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl/dossier-rampvlucht-mh17/hele-zaal-huilt-bij-298-namen~a3787418/>

Artikelen De Telegraaf

18 juli 2014 – Vlaggen halfstok voor vlucht MH17

Geraadpleegd op:

http://www.telegraaf.nl/tv/nieuws/binnenland/22869389/_Vlaggen_halfstok_voor_vlucht_MH17_.html

18 juli 2014 – BN'ers in shock om drama MH17

Geraadpleegd op: <http://www.telegraaf.nl/prive/article/22869555/bn-ers-in-shock-om-drama-mh17>

18 juli 2014 – 173 Nederlandse doden vlucht MH17

Geraadpleegd op:

http://www.telegraaf.nl/binnenland/22869975/_173_Nederlandse_slachtoffers_MH17_.html

18 juli 2014 – 3JS verliezen vriend bij ramp MH17

Geraadpleegd op: http://www.telegraaf.nl/prive/22870038/_3JS_verliezen_vriend_bij_ramp_.html

18 juli 2014 – Merkel: crash MH17 ramp voor Nederland

Geraadpleegd op:

http://www.telegraaf.nl/binnenland/mh17/22870208/_Merkel_crash_MH17_ramp_voor_Nederland_.html

19 juli 2014 – Mama, gaan wij nu vechten?

Geraadpleegd op:

http://www.telegraaf.nl/vrouw/mama/opvoeding/22871015/_Mama_gaan_wij_nu_vechten_.html

20 juli 2014 – Geef MH17 een gezicht

Geraadpleegd op: http://www.telegraaf.nl/binnenland/mh17/22876678/_Geef_MH17_een_gezicht_.html

20 juli 2014 – Zwarte doos MH17 gevonden

Geraadpleegd op:

http://www.telegraaf.nl/binnenland/mh17/22883577/_Maleisie_wil_dozen_overdragen_.html

21 juli 2014 – Vaarwel meester, rust zacht

Geraadpleegd op:

http://www.telegraaf.nl/vrouw/mama/kinderen/22878443/_Vaarwel_meester_rust_zacht_.html

21 juli 2014 – Afscheidslied MH17-slachtoffers viraal

Geraadpleegd op: http://www.telegraaf.nl/tv/opmerkelijk/22879663/_Afscheidslied_MH17-slachtoffers_viraal_.html

22 juli 2014 – Ruben (15) in actie voor MH17

Geraadpleegd op:

http://www.telegraaf.nl/tv/nieuws/ttvnieuws/22882393/_Ruben_15_in_actie_voor_MH17_.html

22 juli 2014 – Bewijs neerschieten MH17 steeds sterker

Geraadpleegd op:

http://www.telegraaf.nl/binnenland/mh17/22883223/_Bewijs_tegen_Rusland_sterker_.html

23 juli 2014 – Eerste slachtoffers MH17 thuis

Geraadpleegd op: http://www.telegraaf.nl/binnenland/mh17/22888129/_Eerste_slachtoffers_thuis_.html

24 juli 2014 – MH17: een week van ramp tot rouw

Geraadpleegd op:

<http://www.telegraaf.nl/binnenland/mh17/22891162/> MH17 van ramp tot rouw .html

25 juli 2014 – Lof en kritiek voor kabinet tijdens MH17 debat

Geraadpleegd op:

<http://www.telegraaf.nl/binnenland/mh17/22896147/> Lof en kritiek voor kabinet .html

26 juli 2014 – Ontroerendste MH17-initiatieven

Geraadpleegd op: <http://www.telegraaf.nl/tv/opmerkelijk/22897695/> Ontroerendste MH17-initiatieven .html

26 juli 2014 – Rebellen Oekraïne dragen bagage MH17 over

Geraadpleegd op: <http://www.telegraaf.nl/binnenland/mh17/22900214/> Rebellen geven bagage .html

28 juli 2014 – Landen praten over strafonderzoek naar MH17

Geraadpleegd op:

<http://www.telegraaf.nl/binnenland/22903324/> Meeting over strafonderzoek MH17 .html

29 juli 2014 – Slachtoffers MH17 lokaal herdacht

Geraadpleegd op: <http://www.telegraaf.nl/binnenland/22909943/> Stille tochten voor ramp .html

7 augustus 2014 – MH17-slachtoffer Tamara Ernst geïdentificeerd

Geraadpleegd op: <http://www.telegraaf.nl/binnenland/mh17/22941393/> MH17-dode geïdentificeerd .html

15 augustus 2014 – Stel samen begraven na MH17

Geraadpleegd op:

<http://www.telegraaf.nl/binnenland/mh17/22971540/> Stel samen begraven na MH17 .html

21 augustus 2014 – Nabestaanden slachtoffers MH17 opnieuw bijeen

Geraadpleegd op:

<http://www.telegraaf.nl/binnenland/mh17/22991770/> Nabestaanden MH17 bijeen .html

2 september 2014 – Ramp MH17 ‘voor altijd gitzwarte bladzijde’

Geraadpleegd op:

<http://www.telegraaf.nl/binnenland/23034076/> Ramp MH17 gitzwarte bladzijde .html

3 september 2014 – Fouten Nederlandse zoektocht slachtoffers MH17

Geraadpleegd op:

<http://www.telegraaf.nl/binnenland/mh17/23039497/> Fouten zoektocht slachtoffers MH17 .html

9 september 2014 – Nasleep MH17 is weg vol valkuilen

Geraadpleegd op: <http://www.telegraaf.nl/opinie/23057542/> Nasleep MH17 is weg vol valkuilen .html

10 november 2014 – Nederland herdenkt MH17

Geraadpleegd op:

<http://www.telegraaf.nl/tv/nieuws/binnenland/23309750/> Nederland herdenkt MH17 .html

10 november 2014 – Emotionele herdenking MH17 in RAI

Geraadpleegd op: <http://www.telegraaf.nl/binnenland/23310598/> Herdenking MH17 afgesloten .html

Bijlage twee: schematisch overzicht tabellen

In deze bijlage een kort schematisch overzicht van hoe de belangrijkste theoretische concepten, tabloidization en framing zijn geoperationaliseerd. Ook is in deze bijlage terug te vinden hoe de beeldanalyse is uitgevoerd (aan de hand visual framing).

Tabloidization
<u>Hoe is de titel geformuleerd?</u>   Met deze vraag worden de koppen van de artikelen geanalyseerd. Er zal gekeken worden naar de wijze waarop deze geformuleerd zijn. De verwachting is dat de titels van artikelen uit de populaire krant (in dit geval <i>De Telegraaf</i>) meer gericht zijn op sensatie, terwijl de titels van de kwaliteitskrant (in dit geval <i>de Volkskrant</i>) formeler en wellicht ook informatiever zullen zijn. Sensatie in titels wordt gemeten aan de hand van uitroeptekens en lettergrootte.
<u>Wat is het onderwerp van het artikel?</u>   Met deze vraag wordt bedoeld waar de onderzoekseenheden of artikelen over gaan. Deze variabele is belangrijk, om te weten te komen welke onderwerpen er in relatie met vliegcrash MH17 worden gelegd. Binnen het kader van tabloidization zal er gekeken worden of de artikelen gaan over de ramp zelf of het leed (met zoektermen als slachtoffers, nabestaanden, rouwdiensten etc.) eromheen. Dit kan in relatie gelegd worden met de toenemende mate van human interest verhalen bij human interest, wat leidt tot personalisering van het nieuws (Gunter, 2004). Hoe meer er sprake is van berichtgeving over leed (aan de hand van bovengenoemde zoektermen), hoe hoger de mate van tabloidization.
<u>Wat is de toon van het nieuws?</u>   Met toon van het nieuws wordt bedoeld hoe de artikelen geschreven zijn. In hoofdstuk twee is toegelicht dat het discours in populaire kranten doorgaans subjectiever is (Kurtz, 1994). Om de toon van het artikel te ontdekken worden de teksten nauwkeurig doorgelezen. Er is bij deze vraag niet gekozen om categorieën als positief, negatief en neutraal te noemen, omdat dit niet relevant is op het gebied van tabloidization.   Relevanter is om te analyseren of de toon zakelijk of meer human interest of sensationeel is. De artikelen van <i>De Telegraaf</i> en <i>de Volkskrant</i> worden hierbij vergeleken, omdat op die manier geanalyseerd kan worden of de theorie van Kurtz (1994) nog steeds relevant is of dat het meer aansluit bij zijn bevinding dat tabloidization ook steeds vaker voorkomt in kwaliteitskranten.

Frame analyse – Semetko en Valkenburg (2000)

Human interest frame

- *Het artikel geeft een menselijk voorbeeld bij 'een menselijk gezicht' aan het onderwerp*
- *Het artikel maakt gebruik van bijvoeglijke naamwoorden of persoonlijke kenschetsen die betrekking hebben op belediging, empathie, sympathie of medelijden*
- *Het artikel legt nadruk op hoe het probleem/onderwerp individuen of groepen raakt*
- *Het artikel duikt in het privéleven of de persoonlijke omstandigheden van de actoren*
- *Het artikel bevat visuele informatie die gevoelens van belediging, empathie, sympathie of medelijden kan opwekken.*

Conflict frame

- *Het artikel geeft onenigheid tussen partijen/individuen/groepen/ landen weer.*
- *De partijen/individuen/groepen/ landen in het artikel verwijten elkaar.*
- *Het artikel geeft meerdere kanten van eenzelfde probleem/onderwerp weer.*
- *Het artikel spreekt over winnaars en verliezers.*

Responsibility frame

- *Het artikel suggereert dat (een onderdeel van) de overheid het probleem kan verzachten.*
- *Het artikel suggereert dat (een onderdeel van) de overheid verantwoordelijk is voor het onderwerp/probleem.*
- *Het artikel behandelt mogelijke oplossingen voor het probleem/onderwerp*

Visual framing – Rodriguez en Dimitrova (2011)

Niveau één: Denotative systems

Wie of wat wordt afgebeeld op de foto?

Niveau twee: Stylistic-semiotic systems

Welke redactionele en stilistische keuzes zijn er gemaakt?

- Plaatsing in een krant, plaatsing op een pagina
- Stilistische aspecten: afstand van persoon of gebeurtenis tot de camera (close-up, medium shot, long shot), pose en letterlijke framing (van boven, van onderaf, alleen gezicht of juist hele lichaam) mate van interactie met publiek

Niveau drie: Connotative systems

Welke ideeën en concepten zijn zichtbaar?

- Abstracte en figuratieve symbolen en visuele metaforen

Niveau vier: Ideological representations

Zijn er verbanden of overeenkomsten met andere foto's?

- Welke belangen worden behartigd door deze representaties?
- Welke stemmen worden gehoord en welke ideeën domineren?

Bijlage drie: Voorbeeldanalyse

In deze bijlage volgt een voorbeeldanalyse van hoe de artikelen zijn geanalyseerd. Het gaat hier om een analyse van het artikel: 'Geef MH17 een gezicht' – *De Telegraaf*, 20 juli 2014.

Tabloidization: De titel van dit artikel is persoonlijk. Uit de titel blijkt (door de uitdrukking 'een gezicht geven aan') dat het om de slachtoffers gaat. Het onderwerp van dit artikel valt daarom in de categorie slachtoffers en nabestaanden. Het is een artikel waarin een oproep gedaan wordt aan het publiek om hun herinneringen aan de slachtoffers van MH17 te delen. Het gaat hier niet zozeer om de ramp zelf, maar om het leed eromheen, wat leidt tot een zeer persoonlijk artikel. De toon van het artikel sluit daarbij aan. Deze is vooral gefocust op human interest en er wordt veel gebruik gemaakt van bijvoeglijke naamwoorden om de ernst van de situatie te benadrukken.

Framing: Dit artikel valt onder het human interest frame. Het artikel geeft letterlijk een menselijk gezicht aan het onderwerp, omdat er namen en foto's van de slachtoffers van vliegcrash MH17 worden getoond. In het artikel wordt ook gebruik gemaakt van diverse bijvoeglijke naamwoorden. In relatie met de ramp worden de woorden tragedie en vreselijk gebruikt. Ook wordt benadrukt dat er veel jonge slachtoffers bij de ramp betrokken waren. Doordat in het artikel een oproep wordt gedaan om herinneringen aan de slachtoffers te delen wordt er in het privéleven van de actoren gedoken en laat dit zien hoe de mensen om de slachtoffers heen geraakt zijn. Letterlijk is in het artikel het volgende geschreven: *'Wij nodigen u uit om uw herinneringen aan de slachtoffers met ons te delen en iedereen te laten weten wie de mensen aan boord van MH17 waren, waar zij voor stonden en hoe zij worden gemist'*. Met de verhalen en foto's die onder deze oproep volgden worden de lezers betrokken bij het verdriet van de nabestaanden. De foto's die bij dit artikel gebruikt zijn (ingestuurd door familie, vrienden en andere nabestaanden van de slachtoffers) dragen bij aan gevoelens van empathie en kunnen medelijden opwekken. Alle vragen die Semetko en Valkenburg onderscheiden binnen het human interest frame kunnen dus met 'ja' beantwoord worden.

Beeldanalyse: Op de foto's in dit artikel worden de slachtoffers afgebeeld (niveau één, denotative systems). Het gaat hier om toegestuurde foto's van de slachtoffers. Op de selectie van foto's heeft de krant dus weinig of geen invloed gehad. Er zijn diverse foto's ingestuurd: close-ups, geposeerde foto's en foto's van een afstand. Gemeenschappelijke deler van de beelden is dat het vrijwel allemaal foto's zijn waar de mensen lachend opstaan (niveau twee: stylistic-semiotic systems). Door het plaatsen van lachende foto's komt het besef dat deze mensen er niet meer zijn des te harder binnen (niveau drie: connotative systems).